

Ч-01

Частина 1. ВСТУП ДО КУРСУ. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Ч-02

Частина 2. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ч-03

Частина 3. ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ: ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ч-04

Частина 4. ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-05

Частина 5. ІНСТРУМЕНТИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Ч-06

Частина 6. МОНІТОРИНГ, ОЦІНЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-07

Частина 7. РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Ч-08

Частина 8. ІТ-АРХІТЕКТУРА СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-09

Частина 9. ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ. РЕІНЖИНІРИНГ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Ч-10

Частина 10. ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ

Ч-11

Частина 11. ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Ч-12

Частина 12. СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ, ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НАВИЧОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-13

Частина 13. ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМАХ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ч-14

Частина 14. ЕЛЕКТРОННА ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Ч-15

Частина 15. ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

частина

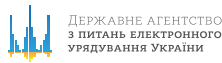

Київ • 2017

ISBN 978-966-2214-78-9

9 789662 214789

Публікація підготовлена за підтримки Швейцарської агенції розвитку та співробітництва в рамках програми «Електронне врядування задля підзвітності влади та участі громади», що реалізується Фондом Східна Європа та Фондом InnoVABridge спільно з Державним агентством з питань електронного урядування України.

Програма EGAP спрямована на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що допомагають вдосконалити якість врядування, покращують взаємодію влади та громадян та сприяють соціальним інноваціям в Україні.

Більше про програму EGAP: egar.in.ua

ЕЛЕКТРОННЕ
УРЯДУВАННЯ *та* ЕЛЕКТРОННА
ДЕМОКРАТІЯ
Навчальний посібник у 15 частинах

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

частина

2

Київ • 2017

УДК 35.078:681.518

ББК 67.400+32.81
Е45

*Схвалено Вченою радою Національної академії державного управління
при Президентові України (протокол № 240/11-10 від 24 листопада 2016 р.)*

Рецензенти

Орлов О.В., доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри інформаційних технологій і систем управління Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України;

Лопушинський І.П., доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету;

Місников Ю.Г., доктор філософії, експерт з питань електронного урядування ООН, країн Європи та СНД;

Архипська О.І., експерт з урядування, Transparency International Україна, член Координаційної ради з питань реалізації в Україні Ініціативи Партнерство «Відкритий Уряд».

Е45 **Електронне урядування та електронна демократія:** навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешлака. – К., 2017.
Частина 2: Електронне урядування: основи та стратегії реалізації / [А.І. Семенченко, А.О. Серенюк]. – К.: ФОП Москаленко О.М., 2017. – 72 с.

ISBN 978-966-2214-78-9

Видання містить навчальні матеріали для викладання теми «Електронне урядування: основи та стратегії» та самостійної роботи тих, хто навчається. Розкрито поняття: електронне урядування, інформатизація, інформаційно-комунікаційні технології. Аналізується як загальноєвропейське, так і українське законодавство сфери інформатизації, розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування. Розглянуті практичні аспекти впливу ІКТ на розвиток електронного урядування, основні стратегічні нормативно-правові документи розвитку електронного урядування в Україні. Розкрито сутність електронної взаємодії в електронному урядуванні.

Для студентів і слухачів спеціальності «Публічне управління та адміністрування», слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, студентів, що опановують питання електронного урядування та електронної демократії.

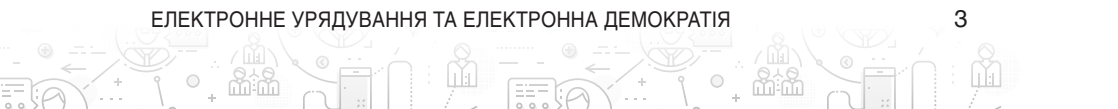
ISBN 978-966-2214-78-9

© Міжнародна благодійна організація
«Фонд Східна Європа», 2017

© А.І. Семенченко, А.О. Серенюк, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ:	
Тенденції, очікування та наслідки	6
1.1. Загальносвітові тенденції розвитку ІКТ як фактор впливу на електронне урядування: глобалізація, розвиток світового інформаційного суспільства	6
1.2. Сектори міжсуб'єктної взаємодії в системі електронного урядування	9
1.3. Очікування та наслідки впровадження електронного урядування	15
Висновки	19
Запитання для самоконтролю	20
Рекомендована література.....	20
2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	22
2.1. Національні програми реформ як складові розбудови сучасної національної системи електронного урядування	22
2.2. Концепція інформатизації: нормативно-правове забезпечення	28
2.3. Концепція розвитку інформаційного суспільства	32
2.4. Сучасні державні проекти з розвитку електронного урядування та їх законодавче забезпечення.....	40
Висновки	46
Запитання для самоконтролю	47
Рекомендована література.....	48
ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	50
ГЛОСАРІЙ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ПРИМІТКИ	67

ВСТУП

Актуальність вивчення модуля «Електронне урядування: основи та стратегії реалізації» під час підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування (публічних службовців) обґрунтована тим, що в умовах розвитку глобального інформаційного суспільства виконання державою її конституційних обов'язків, надання послуг громадянам супроводжується розширенням використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ). Найбільш ефективним засобом взаємодії держави і суспільства у мережі Інтернет сьогодні є електронне урядування, використання якого забезпечує продуктивну взаємодію всіх гілок влади як між собою, так і з суспільством та значно спрощує процедури отримання послуг.

Останнім часом у провідних країнах світу реалізуються національні програми адаптації публічного управління до умов інформаційного суспільства, що передбачають впровадження електронного урядування, як нової форми взаємодії влади і суспільства. У контексті євроінтеграційних прагнень України особливого значення набувають запровадження європейських норм і стандартів реалізації державної інформаційної політики, використання зарубіжного досвіду впровадження електронного урядування.

Зазначені процеси об'єднує те, що вони орієнтовані на розбудову нової організації суспільно-політичної діяльності, зокрема, системи публічного управління, за допомогою широкого застосування новітніх ІКТ.

Метою модуля є ознайомлення тих, хто навчається, з основами та стратегіями розвитку електронного урядування та отримання необхідних знань і вмінь щодо нормативно-правового та організаційного забезпечення розвитку електронного урядування та інформаційного суспільства в Україні.

Питання, що розглядаються у межах цього модуля, також пов'язані з іншими темами курсу, а саме: «Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії», «Електронні послуги» та «Електронна взаємодія органів публічної влади», «Доступ до публічної інформації».

Досягнення поставленої мети забезпечується виконанням таких завдань:

- опанувати категорійно-понятійний апарат української та міжнародної нормативно-правової бази, що регулює впровадження електронного урядування;
- проаналізувати практику реалізації в Україні Стратегії розвитку інформаційного суспільства, Стратегії реформування державного управління України та Національної програми інформатизації в контексті світових тенденцій;
- ознайомитися з особливостями правового регулювання новітніх державних проєктів з електронного урядування.

У результаті вивчення модуля той, хто навчається, має набути таких компетентностей: *знати* основні підходи та загальносвітові тенденції основ реалізації електронного урядування та інформаційного суспільства; *уміти* застосовувати набуті навички в практичній діяльності щодо створення програм та стратегій реалізації електронного урядування на всіх рівнях влади під час виконання своїх службових обов'язків.

Структура цього тематичного модуля передбачає проведення лекційних і практичних занять.

Слухачам курсів підвищення кваліфікації публічних службовців за цією темою необхідно акцентувати увагу на категоріально-понятійному апараті, основних передумовах електронного урядування, його зв'язку з інформаційним суспільством, завданнях, пріоритетах, основних очікуваннях і наслідках упровадження електронного урядування.

Слухачам магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» рекомендуємо детальніше ознайомитися з основними нормативно-правовими актами у сфері інформатизації та електронного урядування, їх сильними та слабкими сторонами.

Державним службовцям і посадовим особам місцевого самоврядування, які самостійно опановують цей курс, доцільно звернути увагу на питання інформатизації органів влади та використання ІКТ у публічному управлінні.

1. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: тенденції, очікування та наслідки

1.1. Загальносвітові тенденції розвитку ІКТ як фактор впливу на електронне урядування: глобалізація, розвиток світового інформаційного суспільства

XXI століття – століття стрімкого розвитку новітніх ІКТ; простий доступ до інформації змінює наш спосіб життя, роботи і розваг. ІКТ в сучасних умовах швидкого технологічного розвитку людства стають катализатором радикальних змін у житті суспільства, змінюючи традиційні уявлення про політичні та культурні цінності. У результаті цих глобальних змін відбувається поступовий перехід до майбутнього інформаційного суспільства, де визначна роль належить інформації та знанням.

Як зазначають сучасні прихильники використання ІКТ у різних сферах життєдіяльності – доступ до знань ми вважаємо одним з цивільних прав громадян, інформація дає людям можливість вчитися, творити, здійснювати мрії¹.

Це підкреслює зростання ролі ІКТ в економіці, публічному управлінні і в суспільстві у цілому. У свою чергу, ІКТ трансформують сучасну політичну реальність та управлінський процес шляхом зміни їх ролі та функцій².

Технічний прогрес значно скоротив вартість накопичення, обробки та передачі інформації в планетарних масштабах, що позначилося на показниках економічного зростання. Так, якщо за визначенням одного з ідеологів інформаційного суспільства Д. Белла³, індустріальному суспільству був притаманний перерозподіл робочої сили на користь виробництва та видобування, то у сучасному світі цей перерозподіл зміщується до сфери інформаційних послуг. Головними ресурсами стають інформація та знання. За визначенням іншого, не менш відомого дослідника, Е. Тоффлера⁴, інформація є найбільш різнобічним і фундаментальним інструментом влади, оскільки дозволяє його володарю уникнути реакції на виклики, перед якими він опинився, і може бути використаним як засіб примусу інших поводитися таким чином, щоб не порушити особистих інтересів володаря знання.

Знання (інформація) надає в розпорядження її володаря найбільш дієву владу.

ІКТ стали невід’ємним елементом функціонування сучасного суспільства, від яких залежить не тільки розвиток науки і техніки, а й демократія. У свою чергу, однією з необхідних передумов сталого демократичного розвитку є прозора та відкрита влада. Відкритість органів влади є запорукою здійснення ефективної політики, яка спроможна створити реальний громадянський контроль, забезпечити права людини та громадянина, зміцнити довіру громадян до влади.

Одним з таких інструментів відкритості влади є електронне урядування, що забезпечує нові форми комунікації між громадянами, бізнесом та владою, безперешкодний доступ до публічної інформації та сприяє участі громадян у виробленні та впровадженні державної політики, наданні більш якісних послуг.

Теоретичним фундаментом для концепції електронного урядування слугують теорії інформаційного суспільства, які отримали свій розвиток з другої половини ХХ століття. Ці теорії обґрунтували домінуючу роль інформації та інформаційних ресурсів для розвитку та існування суспільства на сучасному етапі. Крім того, інформація буде визначати розвиток цивілізації в майбутньому, стане основним критерієм соціальної стратифікації, основним ресурсом для прискореного розвитку деяких країн та, в той же час, джерелом нерівності.

Що ж таке електронне урядування? У науковому та експертному середовищі існують різні визначення поняття «електронний уряд». Але ще більше визначень дається поняттю «електронне урядування». Це пов’язано із відсутністю узгодженості у трактуванні понять «електронний уряд» та «електронне урядування» в різних офіційних документах у різних країнах світу.

Саме поняття «електронний уряд» (з англ. e-government) почали активно вживати у 90-х роках ХХ ст. Саме в цей час з’явилася нова парадигма використання ІКТ для підвищення ефективності публічного управління.

В Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) поняття «електронний уряд» фокусується на використанні нових ІКТ урядом, які застосовуються до повного спектру управлінських функцій. Відправною точкою електронного уряду є переконаність у тому, що електронний уряд потенційно виступає основним джерелом адаптації кращих управлінських практик.

Фахівцями з Європейської комісії електронний уряд визначається як застосування ІКТ в державному управлінні у поєднанні з організаційними змінами і новими навиками державних службовців з метою підвищення якості державних послуг і демократичних процесів, зміцнення підтримки політики держави⁵.

Отже, у сучасному розумінні англomовний термін «e-government» тлумачиться не лише як електронний уряд, а як електронне управління державою, тобто використання в органах публічного управління сучасних технологій, у тому числі Інтернет-технологій. А якщо ми говоримо вже про електронне управління, як про певну технологію, то виникає нове поняття «електронне урядування».

Згідно з Рекомендацією Rec (2004) 15 Комітету міністрів Ради Європи «Про електронне урядування»⁶, електронне урядування включає в себе е-демократію та постачання е-публічних послуг. Опублікування інформації електронними засобами як вид діяльності належить до е-послуг.

У Рекомендації Rec (2004) 15 Комітету міністрів Ради Європи «Про електронне урядування», зокрема, наведено такі кроки розбудови е-урядування у державах-підписантах:

- переглянути політику впровадження технологій е-урядування, законодавство і практику його застосування у цій сфері;
- залучати до співпраці відповідних іноземних та національних експертів з метою розробки спільної стратегії щодо напрямів впровадження і розвитку е-урядування;
- розробити стратегію е-урядування, яка: повністю відповідає принципам національної організації демократичного урядування; сприятиме позитивному розвитку демократичних процесів тощо.

У нашій країні узагальнене визначення електронного урядування було запропоноване в Концепції розвитку електронного урядування в Україні (2010 р.)⁷:

Електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

У Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки⁸ термін «електронне урядування» визначено як використання ІКТ для покращення ефективності системи державного управління, її прозорості та зручності, зокрема операційного компонента, що забезпечує діяльність державних органів.

1.2. Сектори міжсуб'єктної взаємодії в системі електронного урядування

У науковій дискусії про електронне урядування фахівці вказують на те, що сама концепція електронного урядування вже і є концепцією взаємодії і новою формою співпраці держави та громадян в інформаційному суспільстві. Виходячи з цього, навіть виокремлюють декілька класифікацій взаємодій, які відбуваються в електронному урядуванні. Різні дослідники називають ці класифікації по-різному. Одні вважають їх видами взаємодій, інші – секторами. Виділяють декілька основних видів (секторів) взаємодій: G2C (уряд – громадяни); G2G (уряд – уряд); G2B (уряд – бізнес). Деякі дослідники додають ще четвертий вид (сектор) взаємодії G2E (уряд – держслужбовці). Ще інші додають і окремих п'ятий вид (сектор) взаємодії C2G (громадяни – уряд), акцентуючи увагу саме на цьому виді взаємодії з урядом. У Південній Кореї взагалі розроблена концепція взаємодії влади з громадянами, яка на перший погляд візуально майже не відрізняється від G2C, але, насправді, тільки вже в її англійській аббревіатурі G4C (government for citizens) закладена концептуальна відмінність – уряд для громадян⁹.

Отже, хоча електронне урядування охоплює безліч різних видів діяльності й безліч учасників, можна виділити три чітко виокремлені сектори взаємодії: між органами державного управління (G2G), між державою і бізнесом (G2B) і між державою та громадянами (G2C)¹⁰.

Слід зазначити, що з впровадженням ІКТ в усі сфери життя сучасної людини виникає нова форма взаємодії в умовах становлення інформаційного суспільства – електронна взаємодія. Унікальність цієї форми взаємодії в тому, що вона поєднує в собі всі вище перелічені класифікації. Якщо говорити про сектори електронної взаємодії, то саме вищезазначені три сектори (держава, бізнес, суспільство) можна віднести і до простору електронної взаємодії (рис. 1).

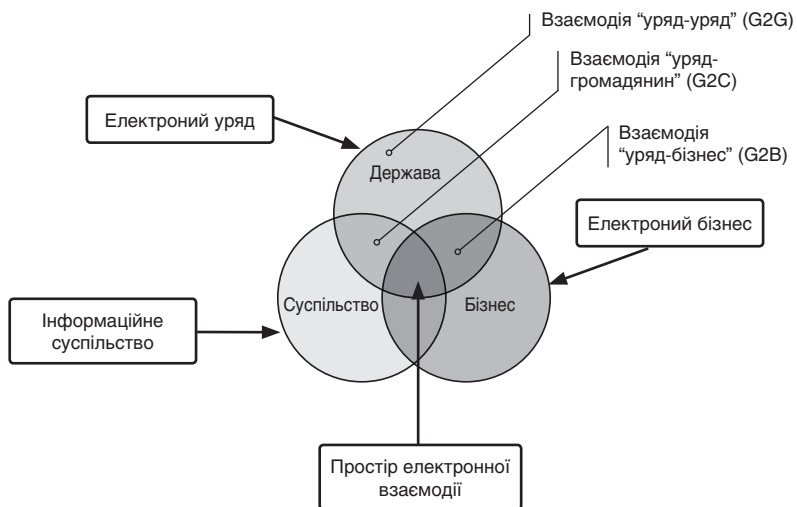

Рис. 1. Простір електронної взаємодії¹¹

Причому, поява електронної взаємодії призвела до того, що в рамках простору взаємодії цих секторів виникли нові поняття інформаційного суспільства, електронного уряду (електронного урядування) і електронного бізнесу (електронної комерції)¹².

Електронне урядування передбачає автоматизацію взаємодії в секторах G2B, G2G і G2C. Розглянемо перспективи впровадження електронного урядування саме в цих секторах докладніше.

Сектор взаємодії G2B (уряд – бізнес) – сектор взаємодії між органами влади та представниками бізнесу в електронному уряді. Це онлайн взаємодія між органами влади та суб'єктами підприємництва для підтримки і розвитку бізнесу за допомогою ІКТ¹³.

Взаємодія у секторі G2B здійснюється в напрямках інформаційного забезпечення підприємництва та створення умов для розвитку електронної комерції. Ініціативи у секторі G2B привертають багато уваги внаслідок значного ентузіазму приватного сектору і можливостей для скорочення витрат за рахунок удосконалення процесу електронних державних закупівель і збільшення конкуренції. Сектор G2B включає продаж бізнесу надлишків-товарів, що належать державі, а також придбання державою у підприємців товарів і послуг.

Головний мотиваційний чинник, що підсилює інтерес до сектору G2B – зростаючі вимоги щодо скорочення витрат і підвищення

ефективності закупівель. Подібно до того, як інтерес до економічної ефективності сприяє розвитку ініціатив у секторі G2G, підтримка, що надається багатьом ініціативам у секторі G2B, обумовлена їхнім потенціалом для раціоналізації й підвищення сталості операцій, у яких зайнято багато співробітників. Приклади таких операцій – продовження дозволів і ліцензій, оформлення пільг для ведення бізнесу.

На рівні G2B впровадження електронного урядування дозволить скоротити витрати публічних органів влади за рахунок оптимального використання технологій аутсорсингу і створити прозору систему державних закупівель¹⁴.

Бізнес-організаціям, що витрачають недозволено багато часу на надання звітності, електронне урядування в секторі G2B дає змогу перевести в он-лайн такі операції:

- сплату податків та виплату до фондів соціального страхування за співробітників;
- реєстрацію нових компаній;
- надання інформації в статистичні органи;
- подачу митних декларацій.

Сектор G2B вимагає значної уваги частково завдяки високому ентузіазму бізнесового сектору та потенційному зниженню затрат при впровадженні поліпшених способів надання послуг і зростаючої конкуренції.

Сектор взаємодії G2G (уряд — уряд) – сектор взаємодії між органами влади в електронному уряді. У багатьох відносинах сектор G2G є основою електронного уряду. G2G включає організацію роботи електронного документообігу між суб'єктами здійснення владних повноважень та обмін даними між владними електронними реєстрами за принципами уніфікації, взаємозамінності та сумісності (т.зв. принципи інтеперабельності). Мається на увазі як міжвідомча взаємодія усередині державних органів влади, так і між ними, а також взаємодія як між органами державної влади всіх рівнів, так і органами місцевого самоврядування¹⁵.

Є кілька чинників, які стимулюють ініціативи в секторі G2G. Один із них – зацікавленість самих органів влади у підвищенні ефективності управлінських процесів, пов'язаних як із внутрішнім, так і з зовнішнім документообігом. Одна з очікуваних переваг від вкладень в ІКТ полягає в скороченні витрат, що досягаються за рахунок опти-

мізації управлінських процесів, скорочення кількості співробітників, необхідних для виконання завдань. Не менш важливим є підвищення сталості одержуваних результатів. Одночасно з підвищенням уваги до скорочення росту бюджетних витрат збільшився й інтерес до використання ІКТ для раціоналізації процесів і зниження витрат.

Основні напрями роботи сектора G2G: оподаткування, митниця, фінансовий менеджмент, збирання даних для статистики та перепису населення, вибори, планування розвитку, охорона здоров'я, освіта і соціальне забезпечення, соціальне страхування та сільське господарство. Є напрями, пов'язані з діяльністю правоохоронних органів, національною безпекою та обороною, а також наукових установ.

Сектор G2G дозволяє за допомогою ІКТ встановити внутрішні і зовнішні зв'язки між державними органами, а також:

- поліпшити взаємодію шляхом створення єдиного захищеного простору інформаційних ресурсів і документообігу між публічними органами влади;
- поліпшити планування та контроль;
- сформувати більш ефективну взаємодію і співробітництво з державними органами зарубіжних країн і міжнародними неурядовими організаціями;
- значно зменшити рівень бюрократії і рівень корупції¹⁶.

Взаємодія на рівні G2G здійснюється в електронній формі між різними органами влади та установами.

Сектор взаємодії G2C (уряд – громадяни) – сектор взаємодії між органами влади та громадянами в електронному уряді. Під ініціативами в секторі G2C розуміються такі, що призначені полегшувати взаємодію громадян із органами влади. Ініціаторами можуть бути обидві сторони. Мета цих ініціатив – скоротити час на здійснення процедури надання органами влади управлінських послуг, а також спростити ці процеси за допомогою Інтернету. Зацікавленість до ініціатив у секторі G2C зумовлена: 1) потребами громадян, особливо тих, хто звик використовувати електронні операції в інших сферах життя (наприклад, у сфері банківських послуг); 2) дефіцитом часу; скорочується час, що витрачається на очікування та через бюрократизм¹⁷.

Основні напрями роботи сектора G2C: орієнтація на громадянина як на споживача державних електронних послуг; надання державних електронних послуг громадянам; забезпечення для громадян прозо-

рості надання цих послуг. Діяльність, спрямована на реалізацію цих напрямів, здійснюється на таких рівнях: інформування громадян про діяльність органів влади; надання державних електронних послуг, консультацій онлайн; залучення громадян до прийняття рішень органами влади; громадянський контроль за діяльністю органів влади.

Розвиток сектора G2C дозволяє перейти на якісно новий рівень спілкування держави та громадян, покращити обслуговування останніх в сфері задоволення потреб в управлінських послугах і, як наслідок, перейти до нових форм спілкування з державою (зокрема – електронної демократії).

У секторі G2C громадянам надаються такі можливості¹⁸:

- створити інтерфейс спілкування громадянина з публічними органами влади;
- скоротити час звернення за послугами і час надання послуг. Громадяни зможуть заходити на державні портали і заповнювати форми, записуватися на прийом, отримувати ліцензії і дозволи, подавати податкові декларації і заявки на отримання соціальних пільг, здійснювати пошук роботи через служби зайнятості, оформляти персональні документи (паспорт, водійські права), реєструвати автотранспорт, свідоцтва (про народження, шлюб), подавати заяви на вступ у вищі навчальні заклади, інформувати про зміну місця проживання тощо;
- можна буде користуватися комплексними послугами завдяки ефективнішій взаємодії різних урядових організацій. Громадянам не знадобиться носити довідки з одного відомства в інше – достатньо буде онлайн звернення, під час якого весь подальший обмін документами і інформацією відбуватиметься у визначені терміни безпосередньо між органами влади;
- населення зможе отримувати повнішу інформацію про закони, правила, державну політику і послуги. Спроститься доступ до різноманітної документації: законопроектів, матеріалів слухань в комітетах, документів з питань бюджету тощо.
- електронний уряд реалізує концепцію прозорого уряду, забезпечує вільний доступ до об'єктивної і достовірної інформації про діяльність органів державної влади та прийняті ними рішення;

- можливість отримання освіти шляхом дистанційного навчання;
- можливість брати активну участь у суспільно-політичному житті країни.

Сектор взаємодії G2E (уряд – державні службовці) – сектор взаємодії між органами влади та самими державними службовцями чи посадовими особами місцевого самоврядування в електронному уряді. Це – онлайн-взаємодія за допомогою миттєвих засобів зв'язку між органами влади та їх співробітниками (державними службовцями чи службовцями органів місцевого самоврядування). Крім того, взаємодія в секторі G2E є ефективним засобом для забезпечення електронного навчання для співробітників, їх ефективної комунікації та обміну знаннями між ними. Взаємодія в секторі G2E також надає співробітникам можливість доступу до інформації стосовно політики компенсацій та виплати соціальних допомог, навчання чи можливості для підвищення професійної кваліфікації, доступ до законодавства тощо¹⁹.

До сектора G2E також входить використання та оволодіння публічними службовцями програмними засобами для зберігання інформації щодо персоналу та документації працівників. Напрями у секторі G2E: е-платіжна відомість; е-навчання; е-реєстри; системи управління справами організації; системи управління персоналом.

Сектор взаємодії C2G (громадяни – уряд) – сектор взаємодії між громадянами та органами влади в електронному уряді. Це взаємодія, пов'язана як із ініціативами громадян у сфері взаємин із органами влади, так і навпаки. До дій у цій сфері належать: податки та платежі, необхідні для отримання державних послуг; форми та інформація, що вимагаються органами влади для надання окремих державних послуг; штрафи та інші платежі; послуги, якими користуються громадяни в умовах надзвичайних ситуацій (пожежна служба, швидка медична допомога, допомога при крадіжках та інших злочинах); пропозиції та рекомендації стосовно відкритості та оптимізації процесу управлінської діяльності та участь громадян у процесі прийняття рішень²⁰.

Взаємодія в секторі C2G створює ефективний комунікаційний канал між органами влади та громадянами, що робить можливою участь громадян у розробці національних, регіональних або місцевих стратегій, у прийнятті управлінських рішень. Це створює потенціал стимулювання встановлення нових партнерських відносин між органами влади та громадянами. Через цей канал уряд може краще

зрозуміти, чого хочуть громадяни у сфері якості послуг і досягнення ефективного рівня управлінських дій.

Сектор взаємодії G4C (уряд для громадян) – сектор взаємодії між органами влади та громадянами в електронному уряді. Ця нова концепція взаємодії органів влади з громадянами, як вже зазначалося вище, розроблена в Південній Кореї та, на перший погляд, майже не відрізняється від концепції взаємодії в секторі G2C. Однак вже в її англломовній аббревіатурі G4C закладена концептуальна відмінність: Government FOR Citizens – уряд для громадян. Це гасло можна також інтерпретувати як «уряд, орієнтований на громадян» чи «уряд, що існує для того, щоб служити своїм громадянам». Під ініціативами в секторі G4C розуміються подібні ініціативи, що наявні і в секторі G2C, тобто ініціативи, що призначені полегшувати взаємодію громадян із органами влади, але в секторі G4C ініціаторами цих ініціатив є держава²¹.

Концепція «уряд, орієнтований на громадян» є баченням, заснованим на усвідомленні різних шляхів спілкування людей із їхнім урядом. Виведення урядових послуг у онлайн-режим та їхня інтеграція можуть заощадити час/гроші і допомагають взяти до уваги потреби різних громадян, а саме: власне громадян, платників податків, які очікують результату; громадян, які очікують доступних, якісних державних послуг, а також громадян, які беруть участь у демократичних процесах управління. Відповідно, в онлайн-уряді, орієнтованому на громадян, останні перебувають у центрі владних відносин і держава існує для того, щоб служити їм та є сервісною установою.

1.3. Очікування та наслідки впровадження електронного урядування

За результатами комплексної оцінки розвитку електронного урядування «United Nations E-Government Survey 2016. E-Government In Support Of Sustainable Development»²² від Організації Об'єднаних Націй, – Україна у 2016 році посіла 62 місце серед 193 країн, що брали участь у оцінці. У порівнянні з рейтингом 2014 року «United Nations E-Government Survey 2014. E-Government For The Future We Want»²³ (проводиться раз на два роки), – Україна спромоглася піднятися в рейтингу 2016 року на 25 позицій. Це відбулось завдяки істот-

ному поліпшенню показників України в індексі онлайн-послуг. У той же час, динаміка участі нашої країни в E-Government Development Index, на якому і базується звіт ООН стосовно готовності країн до електронного урядування, – свідчить про певні системні проблеми у багатьох напрямках впровадження електронного урядування в Україні (рис. 2):

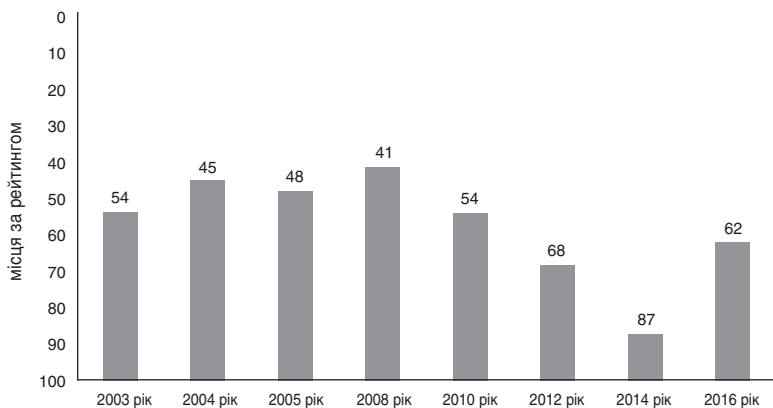

Рис. 2. Динаміка готовності України до електронного урядування згідно з різними рейтингами ООН «E-Government Survey» за 2003–2016 роки

Основні очікування при впровадженні електронного урядування.

Так, в політичній сфері – це трансформація внутрішніх та зовнішніх взаємовідносин та оптимізація роботи адміністративного апарату держави на основі використання ІКТ. Основне очікування – це відкритість та прозорість діяльності органів влади з метою зробити їх більш гнучкими, менш ієрархічними та зрегульованими. Зростання рівня залучення громадян до аналізу та прийняття державних рішень сприятиме збільшенню результативності та ефективності державного управління. Зокрема, в результаті впровадження електронного урядування відбудеться трансформація контролю, який здійснюється з використанням інформаційних технологій. Також організація інформаційної взаємодії між органами державної влади всіх рівнів дасть змогу створити централізовану базу даних та впровадити повноцінний електронний документообіг з використанням електронного циф-

рового підпису, створити єдину інформаційно-аналітичну систему діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування²⁴.

У соціальній сфері основним завданням є підвищення рівня задоволеності громадян державними послугами. Це сприятиме розширенню можливостей для самообслуговування громадян, спрощуванню та прискоренню адміністративних процедур, практичному зникненню дублювання різних видів робіт, збільшенню можливостей для отримання освіти (дистанційне навчання), зросту технологічної обізнаності та кваліфікації громадянина, довіри до органів влади. Втім стримують втілення цих очікувань цифрова нерівність (не всі громадяни мають рівні можливості доступу до Інтернету через технологічні чи географічні проблеми, або через недостатнє матеріальне забезпечення чи фізичні вади), рівень освіти, проблеми конфіденційності, традиції тощо. Основний напрямок роботи – це розвиток телекомунікаційних систем і мереж в малих містах і селах, підвищення рівня комп'ютерної грамотності серед населення, впровадження різного роду заохочень та проведення загальних просвітницьких кампаній з метою поступового ознайомлення громадян з ІКТ.

У технологічній сфері очікування від впровадження технологій електронного урядування – це створення якісного сучасного ринку інтелектуальних послуг, розвиток інфраструктури телекомунікацій та успішної роботи в конкурентному середовищі з використанням найсучасніших досягнень науки і техніки. Все це буде можливе тільки за умови подолання перешкод, які пов'язані з уніфікацією та стандартизацією технологій та структур даних, оскільки різноманітність технологічних рішень ускладнює їх спільне використання різними органами влади та організаціями.

Можливості ІКТ для підтримки економічної діяльності суб'єктів господарювання, які вже давно використовуються в бізнесі, стрімко впроваджуються і в державний сектор. Держава зрозуміла, що неможливо інтегруватися в національний та світовий економічний простір, налагодити взаємодію та співробітництво з державними органами зарубіжних країн та міжнародними організаціями, не використовуючи технології електронного урядування.

В економічній сфері зміни відбудуться, в першу чергу, в зменшенні кількості урядових видатків та видатків громадян, і бізнесових структур, оскільки скорочення часових витрат на отримання послуги та кількості звернень прямо пропорційне зменшенню матеріальних ресурсів для її отримання. В результаті ІКТ стане фактором під-

вищення ефективності різних секторів економіки і, таким чином, виступить у якості рушійної сили загального економічного росту та адаптації державної економічної системи до нових економічних умов.

Можемо виокремити такі *наслідки впровадження електронного урядування*:

- відкритість та прозорість діяльності органів влади;
- значне підвищення якості надання адміністративних послуг;
- забезпечення доступу громадян до інформації органів влади за допомогою сучасних інформаційних технологій;
- економія часових та матеріальних ресурсів урядів, громадян, бізнесу;
- звільнення службовців від рутинної роботи;
- деперсоніфікація взаємовідносин громадян, представників бізнесу у взаєминах з державними чиновниками;
- створення єдиного «пункту контакту» громадян з державними структурами;
- можливість цілодобового отримання адміністративних послуг;
- підвищення рівня демократизації суспільства.

Застосування інструментів електронного урядування сприятиме вирішенню багатьох проблем публічного урядування в Україні, зокрема:

- непрозорість механізмів функціонування та прийняття рішень, відомча закритість;
- корумпованість;
- низька ефективність адміністративних процедур;
- невідповідність якості надання послуг населенню та бізнесу європейським стандартам;
- відсутність демократичного контролю та участі громадян у розробці та реалізації державної політики;
- низький рівень довіри громадян до інститутів публічної влади²⁵.

Отже, впровадження електронного урядування неминуче супроводжується серйозними змінами практично у всіх сферах життя суспільства. Але для того, щоб отримати максимальну перевагу від цих

технологій, потрібно реалізувати основний принцип, який полягає в тому, що електронне урядування має бути доступним в будь-який час, в будь-якому місці і кожній людині.

Висновки

1. ІКТ стали невід’ємним елементом функціонування сучасного суспільства, від яких залежить не тільки розвиток науки і техніки, а й демократії. У свою чергу, однією з необхідних передумов сталого демократичного розвитку є прозора та відкрита влада. Відкритість органів влади є запорукою здійснення ефективної політики, яка спроможна створити реальний громадянський контроль, забезпечити права людини та громадянина, та зміцнити довіру громадян до влади. Одним з таких інструментів відкритості влади є електронне урядування, що забезпечує нові форми комунікації між громадянами, бізнесом та владою, безперешкодний доступ до публічної інформації та сприяє участі громадян у виробленні та впровадженні державної політики, наданні більш якісних послуг.

2. З упровадженням ІКТ в усі сфери життя сучасної людини виникає нова форма взаємодії в умовах становлення інформаційного суспільства – електронна взаємодія. Унікальність цієї форми взаємодії в тому, що вона поєднує в собі всі відомі класифікації взаємодії. Якщо говорити про сектори електронної взаємодії, то саме три сектори (держава, бізнес, суспільство) можна віднести і до простору електронної взаємодії. Причому, поява електронної взаємодії призвела до того, що в рамках цих секторів виникли нові поняття інформаційного суспільства, електронного уряду (електронного урядування) і електронного бізнесу (електронної комерції). Отже, хоча електронне урядування охоплює безліч різних видів діяльності й безліч учасників, можна виділити три чітко виражені сектори взаємодії: між органами державного управління (G2G), між державою і бізнесом (G2B) і між державою та громадянами (G2C).

3. Серед основних очікувань під час впровадження електронного урядування треба виділити трансформацію внутрішніх та зовнішніх взаємовідносин та оптимізацію роботи адміністративного апарату держави на основі використання ІКТ. Іншими словами – це відкритість та прозорість діяльності органів влади з метою зробити їх

більш гнучкими, менш ієрархічними та зрегульованими за допомогою сучасних ІКТ.

Запитання для самоконтролю

1. Як ІКТ в сучасних умовах швидкого технологічного розвитку людства стають каталізатором радикальних змін у житті суспільства?
2. У чому різниця в трактуванні понять «електронний уряд» та «електронне урядування»?
3. Які основні види (сектори) взаємодії в електронному урядуванні?
4. Які очікування щодо запровадження електронного урядування?
5. Які можливі наслідки впровадження електронного урядування?

Рекомендована література

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество / Д. Белл. – М.: Наука, 1999. – 221 с.
2. Електронне урядування як новий вимір ефективності державної влади (Регіональні аспекти) // Методичний посібник [за заг. ред. І.С. Куспляк] – Вінниця: ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», 2014. – 54 с.
3. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій / Дзюба С.В., Жилияєв І.Б., Полумієнко С.К., Рубан І.А., Семенченко А.І.; за ред. А.І. Семенченка. – Київ, 2012. – 264 с.
4. Зелена книга державної політики у сфері електронного урядування / уклад.: Кобець Р.В. – Київ: Новий друк, 2015. – 54 с.
5. Клімушин П.С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: [монографія] / П.С. Клімушин, А.О. Серенок. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
6. Клімушин П.С. Стратегії та механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: [монографія]

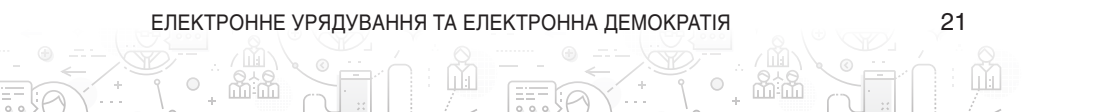

П.С. Клімушин. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. – 524 с.

7. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). – Львів: «Новий Світ» – 2000, 2015. – 492 с.
8. United Nations E-Government Survey 2016. E-Government in support of sustainable development. – Access mode: <http://workspace.unpan.org/sites/Internet/Documents/UNPAN96407.pdf>. – Title from the screen.

4-02

Частина 2. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ:
ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Національні програми реформ як складові розбудови сучасної національної системи електронного урядування

Законодавство України, що пов'язане із впровадженням та розбудовою національної системи електронного урядування, нараховує кілька десятків нормативно-правових актів. Слід відразу зазначити, що електронне урядування розглядається здебільшого не як окрема сфера, а як складова сфери інформатизації та розвитку інформаційного суспільства. Крім того, існує багато нормативно-правових актів різного рівня – від Законів України до відомчих актів, що опосередковано впливають на електронне урядування. Однак, безперечно, розбудову національної системи електронного урядування можливо забезпечити тільки в рамках реформування всієї системи публічної влади. Це потребує модернізації у першу чергу всієї системи публічного управління та адміністрування, проведення ефективної адміністративної реформи. Саме ж завдання розбудови національної системи електронного урядування в Україні є масштабним, таким, яке потребує значного часу та ресурсів, оскільки значною проблемою української влади завжди була певна безсистемність, невизначеність та не регламентованість її взаємовідносин з кінцевими споживачами державно-управлінських послуг.

Слід зазначити, що нормативно-правова база електронного урядування за останні роки суттєво розширилася. На сьогодні, основні нормативно-правові документи пов'язані з електронним урядуванням можна класифікувати за їх правовим статусом та видом документа: закони України; укази Президента України; постанови КМУ; розпорядження КМУ; накази ЦОБВ. На рис. 3 наведена схема нормативно-правової бази з інформатизації та впровадження електронного урядування в Україні.

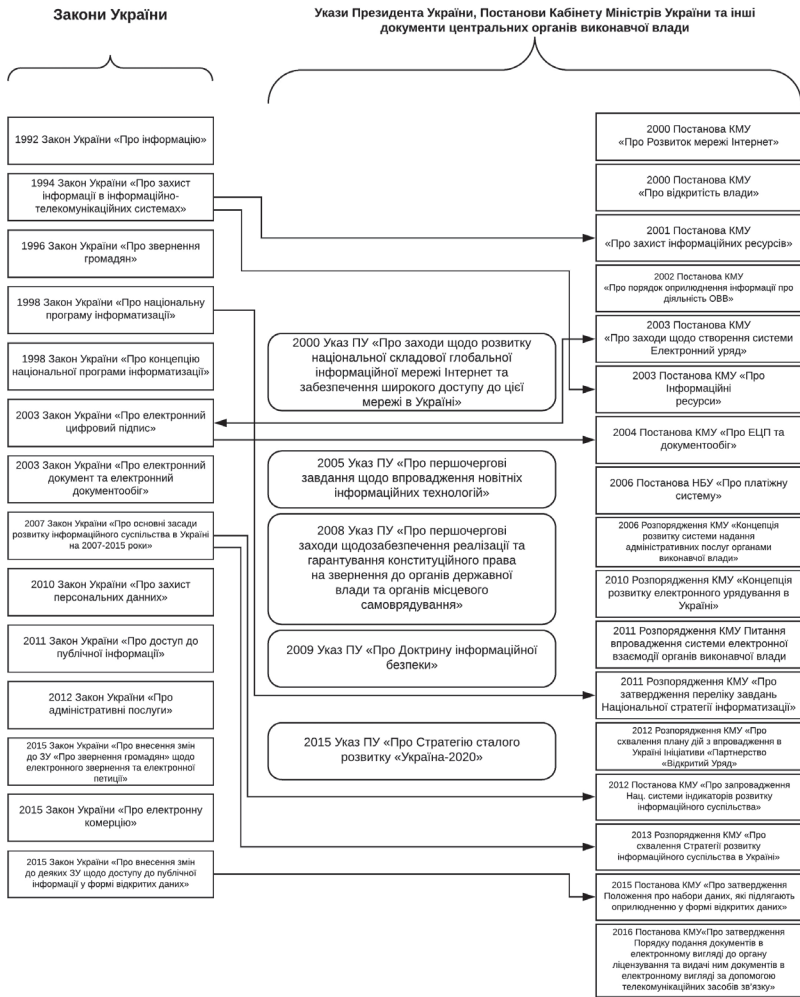

Рис. 3. Основні нормативно-правові акти з інформатизації та е-урядування

Ще на початку 90-х років в Україні народилася ідея загального системного підходу до вирішення проблеми створення інформаційного суспільства, визначення державної політики інформатизації, створення інформаційної інфраструктури. Так було поставлене завдання щодо розроблення основних напрямів Національної програми інформатизації України.

Концептуальні засади державної політики у сфері інформатизації, розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування визначено, насамперед, у низці таких актів як: Закони України «Про інформацію», «Про концепцію національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», «Про основні засади розбудови інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», «Про адміністративні послуги», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», Концепції розвитку електронного урядування в Україні, Стратегії розвитку інформаційного суспільства тощо.

Крім того, електронне урядування відповідає напрямам державної політики, визначеним у Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», Програмі діяльності Уряду, Угоді про асоціацію України та ЄС та інших нормативно-правових актах, де серед головних пріоритетів визначені децентралізація та деконцентрація влади, боротьба з корупцією, реформа державної служби, судової системи, відкриті принципи державного управління, прозорість, підзвітність і ефективність влади, включаючи й перехід до електронного урядування як одного з інструментів досягнення цих цілей.

Цими та іншими нормативно-правовими актами визначено головну мету, принципи, основні завдання, шляхи розв’язання проблем, завдання та функції органів влади, механізми взаємодії їх між собою та суспільством, громадянами та бізнесом тощо.

Концепція розвитку електронного урядування в Україні. Слід зазначити, що в нашій країні з 2010 р. по 2015 р. одним з найважливіших нормативно-правових документів з розбудови електронного урядування була Концепція розвитку електронного урядування в Україні²⁶. Метою цієї Концепції було визначення засад та створення умов для досягнення європейських стандартів якості послуг, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також виконання основних положень

Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада»²⁷.

У Концепції було зазначено, що впровадження електронного урядування передбачає створення якісно нових форм організації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх взаємодію з громадянами та суб'єктами господарювання шляхом надання доступу до державних інформаційних ресурсів, можливості отримувати електронні адміністративні послуги, звертатися до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням Інтернету.

У Концепції, чи не вперше в нормативно-правових документах, було наведене і визначення електронного урядування та були визначені основні завдання із забезпечення розвитку електронного урядування в Україні до 2015 року.

На жаль, більшість завдань Концепції так і не були реалізовані з різних причин. План заходів на виконання Концепції не оновлювався декілька років. Нині гостро стоїть питання розробки нової Концепції розвитку електронного урядування до 2020 року.

Стратегія сталого розвитку «Україна–2020». Серед останніх глобальних стратегічних документів нашої країни, де згадується електронне урядування варто виокремити, за своєю значущістю, Стратегію сталого розвитку «Україна–2020», що була схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015²⁸. Так, у Розділі 3 «Дорожня карта та першочергові пріоритети реалізації Стратегії», документом передбачається реалізація 62 реформ та програм розвитку держави (в рамках чотирьох векторів руху). У векторі безпеки зазначена і Програма електронного урядування. Більше того – Програма електронного урядування потрапила до переліку першочергових реформ і програм, що повинні бути реалізовані.

Так, у рамках першочергових програм щодо децентралізації та реформи державного управління, в Стратегії зазначено, що метою реформи державного управління є побудова прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності. Результатом упровадження реформи має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх ІКТ (е-урядування), яка здатна виробляти і реалізовувати цілісну дер-

жавну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики.

Стратегія реформування державного управління України на 2016–2020 роки. Серед вагомих нормативно-правових документів слід згадати Стратегію реформування державного управління України на 2016–2020 роки²⁹. Ця Стратегія узгоджується з положеннями Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», зокрема розділом «Дорожня карта та першочергові пріоритети реалізації Стратегії».

У Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки розбудові національної системи електронного урядування присвячено декілька дуже важливих тез. Так, у розділі «Мета Стратегії» зазначено, що серед напрямів реформування є надання адміністративних послуг (стандарті надання та гарантії щодо адміністративних процедур, якість адміністративних послуг, електронне урядування). Результатом проведення реформи має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури державного управління із застосуванням новітніх ІКТ (електронне урядування) для забезпечення вироблення і реалізації цілісної державної політики, спрямованої на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики. Ці ж самі слова ми можемо знайти і в Стратегії сталого розвитку «Україна–2020»³⁰.

Державними органами, відповідальними за напрям реформи електронного урядування, визначено Державне агентство з питань електронного урядування України та Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

Для координації реалізації Стратегії створена Координаційна рада, до роботи якої будуть залучені представники відповідних центральних органів виконавчої влади. Очолює Координаційну раду Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, який буде координувати роботу залучених центральних органів виконавчої влади, відповідальних за різні напрями реформи державного управління, в тому числі і за адміністративні послуги та електронне урядування.

Основним завданням електронного урядування визначено створення (удосконалення) реєстрів даних громадян, юридичних осіб, земельних ділянок і нерухомості, податків, соціального страхування, забезпечення функціональної сумісності систем та здійснення обміну даними на операційному рівні замість подання довідок та інших

документів. Функціональна сумісність систем сприятиме здійсненню обміну даними між реєстрами (кожен елемент даних повідомляється і вводиться до реєстру один раз) та установами. Реєстри будуть відкритими для користування органами державного управління із забезпеченням гарантованого захисту персональних даних, що сприятиме спрощенню процедури надання органами державного управління адміністративних послуг громадянам і юридичним особам з підтвердження фактів та інформації, що міститься в офіційних державних реєстрах, зокрема в електронній формі через веб-сервіси.

Успішність виконання завдань з запровадження електронного урядування оцінюватиметься шляхом визначення кількості центральних органів виконавчої влади, які приєднані до системи електронної взаємодії, та запитів, що обробляються в електронному вигляді через цю систему.

Результативність запровадження послуг у режимі реального часу буде оцінюватися шляхом визначення кількості послуг, запроваджених відповідно до таких базових рівнів:

I і II рівень – надання інформації та завантаження заяви у електронній формі;

III рівень – подання заяви та оплата послуги в режимі реального часу;

IV рівень – повністю інтегрована послуга.

У Стратегії визначено, що адміністративні послуги у 2016 році повинні бути запроваджені на I і II рівні, до кінця 2020 року не менше 80 послуг – на III рівні і не менше 40 послуг – на IV рівні. Частка користувачів, які отримують послуги в електронному вигляді, повинна збільшитися до 30 відсотків до кінця 2020 року. Частка користувачів, задоволених якістю наданих послуг у режимі реального часу, повинна поступово збільшитися до 60 відсотків до кінця 2020 року. Зазначені адміністративні послуги відповідно до вимог законодавства повинні бути інтегровані до Єдиного державного порталу адміністративних послуг, тестову експлуатацію якого розпочато.

Єдиний державний портал адміністративних послуг повинен забезпечити створення сприятливих умов для надання громадянам і юридичним особам доступних, прозорих, безпечних та зручних в отриманні адміністративних послуг за принципом єдиного вікна («one-stop-shop»).

Окремим пунктом у Стратегії зазначено, що з метою забезпечення

відкритості та прозорості державного управління, а також використання інформації та даних, зібраних органами державного управління, необхідно удосконалити систему відкритих даних. Кількість відкритих наборів даних на Єдиному державному порталі відкритих даних повинна збільшитися із 300 до 20 тис до 2020 року. Разом з тим частка опублікованих наборів даних, що мають якість не нижче трьох зірок (згідно з міжнародною п'ятизірковою методикою оцінки якості відкритих даних), повинна збільшитися із 20 до 50 відсотків.

2.2. Концепція інформатизації: нормативно-правове забезпечення

За часів Радянського Союзу в стінах Інституту кібернетики АН УРСР виникла ідея своєрідного електронного уряду – Загальнодержавної автоматизованої системи планування і керування народним господарством. Так, завдяки ініціативі директора Інституту академіка В. Глушкова, була прийнята Постанова Ради Міністрів СРСР, якою передбачалося розгортання робіт зі створення цієї Системи. В. Глушков пропонував здійснювати управління народним господарством на основі досягнень кібернетики із широким використанням математичних моделей, що описують усі процеси, які відбуваються в економіці. Технологічно вся система повинна була складатися із сукупності триступеневої системи великих обчислювальних центрів, об'єднаних спеціальною ширококутовою мережею зв'язку, в яких би концентрувалася вся необхідна для керування економікою держави інформація. На жаль, через ряд причин, проект у повному обсязі, що давав би ефект, задуманий В. Глушковым, не був реалізований, але дуже багато напрацювань, пов'язаних з ним, втілилися в автоматизованих системах управління більш низького рівня. Основою цієї системи було вирішення у першу чергу питання насичення сучасною комп'ютерною технікою, лініями комунікацій тощо³¹.

У 1998 р. було прийнято два закони України: «Про Національну програму інформатизації»³² та «Про Концепцію Національної програми інформатизації»³³, які поглиблювали та поширювали ідею В. Глушкова щодо широкого впровадження ІКТ та кібернетичних методів у всі сфери життєдіяльності держави. Цими законами визначено і сам термін «інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних

організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки». Підкреслювалося, що інформатизація сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв та високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства³³.

Головною метою програми інформатизації було визначено забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією на основі широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави. Ставилося завдання щодо формування правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних передумов розвитку інформатизації; застосування та розвитку сучасних інформаційних технологій у відповідних сферах суспільного життя; формування системи національних інформаційних ресурсів; створення загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення науки, освіти, культури, охорони здоров'я тощо; створення загальнодержавних систем інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; формування та підтримки ринку інформаційних продуктів і послуг; інтеграції України у світовий інформаційний простір³⁴.

Діяльність у сфері інформатизації притаманна усім органам державної влади, місцевого самоврядування, установам, організаціям, які утримуються за рахунок бюджетних коштів, незалежно від їх повноважень та особливостей функціонування, а Національна програма інформатизації (далі – НПІ) загалом та її складові (державні, галузеві, регіональні програми та проекти інформатизації, а також програми та проекти інформатизації органів місцевого самоврядування) була і є важливим інструментом державного регулювання цих процесів³⁵.

Так, основними напрямками інформатизації в Концепції НПІ було визначено:

1. Розроблення політики та організаційно-правове забезпечення інформатизації.
2. Формування національної інфраструктури інформатизації.
3. Інформатизація стратегічних напрямів розвитку державності, безпеки та оборони.
4. Інформатизація процесів соціально-економічного розвитку.
5. Інформатизація пріоритетних галузей економіки.
6. Інформатизація фінансової та грошової системи, державного фінансово-економічного контролю.
7. Інформатизація соціальної сфери.
8. Інформатизація в галузі екології та використання природних ресурсів.
9. Інформатизація науки, освіти і культури.
10. Міжнародне співробітництво.

Повноваження з координації виконання складових НПП, моніторингу у сфері інформатизації, забезпечення методологічної, нормативно-правової, інформаційної та організаційної підтримки процесів формування та виконання НПП покладено на Генерального державного замовника НПП. Керівником НПП є Голова Державного агентства з питань електронного урядування України³⁶.

Разом з тим, вкладення великих обсягів бюджетних коштів не дало очікуваного ефекту. Державний фінансовий аудит, проведений у 2011 р. показав, що, хоча в останнє десятиліття на виконання державних програм інформатизації було спрямовано близько 5 млрд грн., однак із 96 запланованих на 2008–2010 рр. завдань (проектів) інформатизації було виконано лише 38, або 40 %. Також було окреслено низку причин, які не дозволяють визначити НПП ключовим інструментом розбудови і розвитку інформаційного суспільства³⁷.

По-перше, несвоечасний перегляд та оновлення нормативно-правової бази, неузгодженість законодавчих та інших нормативно-правових актів стратегічного характеру перетворює інформатизацію в Україні на безсистемний і тривалий процес, здійснення якого характеризується відсутністю перспективних цілей і завдань у контексті соціально-економічного розвитку держави. Так, незважаючи на те, що останніми роками Парламент та Уряд України прийняли низку законодавчих та підзаконних правових актів концептуально-стратегічного змісту, розрахованих на довго- та середньо-

термінову перспективи, жодного разу з моменту затвердження (з 1998 р.) не переглядалася Концепція НПП³⁸.

Крім того, центральними органами виконавчої влади застосовується практика самостійної підготовки проектів законів та інших нормативно-правових актів, які містять положення, що стосуються інформатизації, без погодження з Генеральним замовником. Як наслідок, відсутність чітко визначених та пов'язаних між собою стратегічних цілей негативно впливала на здійснення інформатизації за окремими її напрямками.

Зокрема, поза увагою залишаються нині питання розробки законодавчих та нормативно-правових актів стосовно взаємодії державного і приватного секторів при виконанні НПП, залучення коштів з різних джерел, відсутні системні державні рішення, спрямовані на створення конкурентного середовища розробки програмного забезпечення з відкритим кодом.

По-друге, непослідовність у реалізації державної політики розвитку інформатизації, а також обмежене фінансування НПП, склад проектів якої спрямовується на розробку та впровадження інтегруючих та типових рішень, призводять до того, що проекти інформатизації стратегічного спрямування не виконуються в повному обсязі, а впровадження результатів їх виконання не дає очікуваного ефекту³⁹.

По-третє, відсутність єдиного підходу до формування НПП створює передумови для виконання розпорядниками бюджетних коштів заходів з інформатизації поза межами НПП, що призводить до некоординованості процесів інформатизації в державі⁴⁰.

Отже, сьогодні виникає потреба у необхідності розробки нової редакції Закону України «Про національну програму інформатизації» та відміни Закону України «Про концепцію національної програми інформатизації» як такого, що втратив свою актуальність.

2.3. Концепція розвитку інформаційного суспільства

У першому десятилітті XXI століття було сформовано законодавчі основи політики розвитку інформаційного суспільства України (табл. 1).

Таблиця 1

Законодавчі основи політики розвитку інформаційного суспільства в Україні

Міжнародні документи	<ul style="list-style-type: none">– Окінавська Хартія Глобального інформаційного суспільства;– Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Всесвітня зустріч на найвищому рівні з питань інформаційного суспільства»;– Всесвітня зустріч на найвищому рівні (Женева, 2003 Туніс – 2005 р.); а) декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті»; б) План дій; Політичне послання комітету міністрів Зустрічі з питань інформаційного суспільства; в) Туніське зобов'язання та програма для інформаційного суспільства.
Вітчизняні нормативно-правові акти	<ul style="list-style-type: none">– Указ Президента України від 20.10.2005 р. «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій»;– Постанова Верховної Ради від 01.12.2005 р. «Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні»;– Закон «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2006–2015 роки» (та відповідний План заходів Уряду України).– Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні»
Державні програми	Національна програма інформатизації, галузеві та регіональні програми.
Обмеження	1) Фінансові ресурси малі, «розпорошені» між дрібними проєктами; 2) мала присутність України в світовому інформаційному просторі; ІКТ-промисловість та сфера послуг недостатньо конкурентоспроможні, мають значний тіньовий сегмент; 3) комп'ютерна компетентність населення та значної частини фахівців недостатня; 4) недостатній попит на сучасну ІКТ-продукцію.
Ризики та загрози	1) Конкуренція за ресурси; 2) національна ІКТ-політика є мало прозорою і координованою, має низьку результативність; 3) існує значна «електронна нерівність»; 4) правова база негнучка та мало орієнтована на стимулювання виробника ІКТ-продукції; 5) ступінь готовності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суспільного сектора до надання електронних публічних послуг є невисокою.

У 2005 р. відбулися парламентські слухання з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні, рекомендації яких були затверджені Постановою Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 01.12.2005 р. № 3175-IV⁴¹. У рекомендаціях особливо підкреслювалася необхідність удосконалення законодавства в частині надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням Інтернету, а також рекомендувалось КМУ розробити заходи щодо впровадження механізмів надання таких послуг. За наслідками парламентських слухань було прийнято Указ Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій»⁴². Кабінет Міністрів України відповідно до цього указу повинен був забезпечити:

- організацію роботи з надання юридичним та фізичним особам адміністративних послуг на основі використання електронної інформаційної системи «Електронний уряд»;
- спрощення порядку державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, які діють у інформаційній сфері, подання ними звітності про свою діяльність, створення умов для митного оформлення товарів, впровадження системи приймання та видачі відповідних документів із використанням глобальної інформаційної мережі Інтернет та електронного цифрового підпису⁴³.

Правовою основою подальшого вдосконалення концепції національної політики щодо впровадження ІКТ у всі сфери суспільних відносин став Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки»⁴⁴ та відповідний план заходів, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.08.2007 р. № 653-р⁴⁵. Закон прийнято з метою вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами передбачено, зокрема:

- впровадження механізмів надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет, передбачивши відповідні зміни в законодавстві;

- визначити статус і перелік обов’язкових електронних послуг, які повинні надаватися органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам, забезпечити реалізацію принципу єдиної точки доступу (єдиного вікна);
- вжити додаткових заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для надання послуг із застосуванням ІКТ зокрема особам, які потребують соціальної допомоги та реабілітації;
- прискорити впровадження ІКТ в аграрному секторі економіки України, передбачивши надання широкої номенклатури електронних послуг населенню сільської місцевості;
- сприяння демократичним перетворенням у суспільстві шляхом забезпечення доступу населення до інформаційних ресурсів і систем надання інформаційних послуг органами державної влади та органами місцевого самоврядування із застосуванням мережі Інтернет, зокрема шляхом оприлюднення проектів відповідних нормативно-правових актів, впровадження нових форм взаємодії з громадськістю з використанням ІКТ стосовно опитувань, консультацій, громадських експертиз тощо⁴⁶.

У Законі визначено, що одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і направлене на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і нагромаджувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, аби надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя⁴⁷.

Крім того, Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» було затверджено основні стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні: 1) прискорення розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних ІКТ в усі сфери суспільного життя, зокрема, в економіку України і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; 2) забезпечення комп’ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у

формуванні всебічно розвиненої особистості; 3) розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція із світовою інфраструктурою; 4) державна підтримка нових «електронних» секторів економіки (торгівлі, надання фінансових і банківських послуг тощо); 5) створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля; 6) збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування; 7) державна підтримка використання новітніх ІКТ засобами масової інформації; 8) використання ІКТ для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами; 9) досягнення ефективної участі всіх регіонів у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив; 10) захист інформаційних прав громадян, насамперед щодо доступності інформації, захисту інформації про особу, підтримки демократичних інститутів та мінімізації ризику «інформаційної нерівності»; 11) вдосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин; 12) покращення стану інформаційної безпеки в умовах використання новітніх ІКТ.

На жаль, цілісного механізму організаційно-правового забезпечення виконання завдань розбудови інформаційного суспільства так і не було сформовано і дія цього Закону припинилась у 2016 р.

Хоча Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні до 2015 року» не використовував власне термін «електронне урядування», суть впровадження технологій електронного урядування в ньому була відображена. Так, як одну з основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні визначено використання ІКТ для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами, а одне із завдань передбачало визначення статусу і списку обов'язкових електронних послуг, які повинні надаватися органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам, забезпечення реалізації принципу «єдиного вікна».

Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні була затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 386-р

від 15.05.2013 р. «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні»⁴⁸. Правовою основою розроблення та реалізації Стратегії стали Конституція України та Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», інші нормативно-правові акти, відповідно до яких держава створює умови для розбудови інформаційного суспільства в Україні.

Реалізація Стратегії сприятиме впровадженню ІКТ в усі сфери суспільного життя. Стратегія має на меті розширення можливостей громадян брати участь у підготовці та експертизі політико-адміністративних рішень й контролювати ефективність діяльності влади. У Стратегії відображені принципи, базові для інформаційного суспільства – це партнерство влади, суспільства і бізнесу, а також відкритість, відповідальність та ефективність самої влади.

Ця Стратегія визначає мету, стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні, завдання, спрямовані на їх досягнення, а також основні напрями, етапи і механізм реалізації цієї Стратегії з урахуванням сучасних тенденцій та особливостей розвитку України в перспективі до 2020 року.

Згідно із Стратегією, основними завданнями розвитку інформаційного суспільства в Україні до 2020 року є:

- сприяння кожному громадянину на засадах широкого використання сучасних ІКТ у створенні інформації і знань, їх використанні та обміні ними, виробництві товарів та наданні послуг;
- забезпечення гарантій волевиявлення і самореалізації громадянина в інформаційному суспільстві, а також вільного доступу до інформації та знань, крім установлених законом обмежень;
- повномасштабне входження України до глобального інформаційного простору;
- прискорений розвиток інформаційного сектору економіки, який активно взаємодіє з іншими секторами економіки з метою підвищення темпів економічного зростання;
- впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя, діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування, у тому числі в процесі реалізації Ініціативи «Партнерство «Відкритий уряд» та електронного урядування;

- гармонізація національного законодавства з європейським, дотримання цілей і принципів, проголошених Організацією Об'єднаних Націй, Декларацією принципів та Плану дій, напрацьованих на Всесвітніх зустрічах на вищому рівні з питань інформаційного суспільства.

Реалізація Стратегії передбачається у 2013–2020 роках.

На першому етапі реалізації Стратегії (2013–2015 роки) необхідно було досягти цілей та виконати завдання, що визначені Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», внести зміни до плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» з метою його актуалізації. Необхідно було забезпечити розробку і прийняття Інформаційного кодексу України, Закону України «Про електронну комерцію», внести зміни до нормативно-правових актів щодо Національної програми інформатизації, розробити базові норми, правила і регламенти створення, впровадження, модернізації та експлуатації інформаційних ресурсів, інформаційних, інформаційно-аналітичних, інформаційно-телекомунікаційних систем та засобів інформатизації органів державної влади, а також визначити порядок здійснення контролю за дотриманням таких правил, норм та регламентів.

Серед виконаних завдань першого етапу реалізації Стратегії (2013–2015 роки) – прийняття Закону України «Про електронну комерцію»⁴⁹ та низки інших найважливіших нормативно-правових документів, таких як: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 561 «Про затвердження Порядку подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та видачі ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку»⁵⁰, Постанова Кабінету Міністрів від 21.10.2015 р. № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»⁵¹ Інформаційний кодекс України і зміни до НПП так і не були прийняті.

На другому етапі (2016–2020 роки) передбачається гармонізувати досягнення розвитку інформаційного суспільства в Україні із загальноосвітніми та досягти:

- розбудови інформаційної інфраструктури для забезпечення доступу громадян до інформаційних послуг та ІКТ;

-
- спрощення процедури доступу громадян до інформації та знань за допомогою ІКТ, крім обмежень, установлених законом;
 - забезпечення сталого розвитку національної економіки за допомогою новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, насамперед е-економіки та е-комерції з використанням ІКТ;
 - підвищення ефективності та якості державного управління з надання адміністративних послуг в електронній формі, прозорості та відкритості діяльності державних органів, активності громадян та організацій у формуванні та реалізації державної політики, здійснення контролю за діяльністю державних органів;
 - широке впровадження ІКТ в освіту, культуру, архівну справу, охорону здоров'я, охорону навколишнього природного середовища тощо;
 - посилення мотивації до використання ІКТ;
 - забезпечення інформаційної безпеки;
 - запровадження системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства в Україні;
 - забезпечення подальшого розвитку Національної системи конфіденційного зв'язку як інтегрованої основи для загальнодержавних інформаційних систем електронної взаємодії державних органів;
 - поліпшення кадрового потенціалу у сфері ІКТ.

Основними напрямками реалізації Стратегії за зазначеними етапами є розвиток таких сфер суспільного життя: інформаційна інфраструктура, доступ до інформації та знань, е-економіка, електронне урядування, е-демократія, е-освіта, наука та інновації, е-культура, е-медицина, охорона навколишнього природного середовища, інформаційна безпека, міжнародне співробітництво.

Стосовно електронного урядування в Стратегії визначені такі напрями реалізації:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення;
- розробка та впровадження концептуальних засад інтегрованої системи «Електронний Уряд»;
- забезпечення ефективності та якості адміністративних

послуг населенню та бізнесу, що надаються за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій;

- створення системи електронної взаємодії державних органів;
- впровадження в діяльність державних органів типових організаційно-технологічних рішень та забезпечення їх ефективного функціонування;
- впровадження відомчих інформаційних систем планування та управлінської звітності в рамках створення єдиної державної системи контролю результативності діяльності державних органів щодо забезпечення розвитку соціально-економічної сфери;
- нормативно-правове регулювання процедури забезпечення архівного зберігання електронних документів;
- створення Єдиного державного порталу адміністративних послуг для забезпечення надання органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування адміністративних послуг громадянам і організаціям;
- здійснення додаткових заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для надання послуг із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема особам, які потребують соціальної допомоги та реабілітації;
- підвищення ефективності та прозорості процедури здійснення державних закупівель з урахуванням інтенсифікації впровадження системи електронних державних закупівель;
- поширення досвіду, набутого під час реалізації пілотних проєктів у сфері е-урядування, зокрема таких, як «Електронне міністерство», «Електронний регіон», «Електронне місто», «Електронне село»;
- організація та впровадження у рамках виконання міжнародної програми «Бібліоміст – глобальні бібліотеки в Україні» ініціативи «Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування»;
- проходження державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування навчання з питань впровадження електронного урядування.

2.4. Сучасні державні проекти з розвитку електронного урядування та їх законодавче забезпечення

З кінця 2010 р. і до кінця 2015 р. «Концепція розвитку електронного урядування в Україні» була одним з найважливіших нормативно-правових документів у сфері розвитку національної системи електронного урядування. Проте на сучасному етапі набувають актуальності нові підходи.

Як зазначено в Зеленій книзі державної політики у сфері електронного урядування⁵², яку у 2015 р. підготувала Робоча група з розробки урядової політики в сфері розвитку електронного урядування при Віце-прем'єр-міністрів України – Міністрів регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, – запровадження та використання технологій електронного урядування є вагомим фактором на шляху європеїзації вітчизняної системи публічного врядування. Це сприятиме формуванню в Україні передумов для економічного зростання та підвищення конкурентоздатності нашої держави в сучасному глобалізованому суспільстві⁵³.

Однак, незважаючи на різні проблеми, в Україні поступово створюються необхідні передумови для розвитку електронного урядування. Так, серед актуальних державних проектів електронного урядування можна виокремити такі:

1. Єдиний державний портал адміністративних послуг. Переведення адміністративних послуг в електронний вид.
2. Система електронної взаємодії органів виконавчої влади. Міжвідомчий електронний документообіг.
3. Відкриті дані. Портал відкритих даних.
4. Електронні закупівлі – система Prozorro.
5. Стандарти інтероперабельності. Електронна взаємодія державних інформаційних систем.
6. Інфраструктура електронної ідентифікації: ЕЦП та альтернативні механізми електронної ідентифікації (BankID, MobilID).

У лютому 2016 р. Державне агентство з питань електронного урядування України презентувало такі пріоритетні напрями розвитку електронного урядування:

- інтероперабельність;

- електронні послуги;
- електронна ідентифікація;
- відкриті дані.

Також були визначені ключові показники ефективності (KPI) впровадження електронного урядування до 2017 року:

- електронна взаємодія державних електронних інформаційних ресурсів відбувається відповідно до єдиних правил, форматів та протоколів;
- систему міжвідомчого електронного документообігу впроваджено в промислову експлуатацію;
- обмін організаційно-розпорядчими документами та даними з реєстрів між органами влади відбувається в електронній формі;
- пріоритетні набори державних даних доступні у формі відкритих даних;
- пріоритетні адміністративні послуги для громадян та бізнесу доступні в е-формі (відповідно до переліку 20 базових послуг ЄС);
- єдину систему електронної ідентифікації впроваджено в промислову експлуатацію;
- громадянам та бізнесу доступні зручні та захищені засоби е-ідентифікації (bankID, MobileID, ЕЦП тощо);
- портал відкритих даних впроваджено в промислову експлуатацію;
- нацреєстр державних інформаційних ресурсів впроваджено в промислову експлуатацію.

Серед пріоритетних завдань щодо забезпечення ефективності та сталості розвитку названо:

- посилення міжвідомчої координації та розвиток ІТ-навичок;
- зміни в законодавство щодо Національної програми інформатизації;
- формування якісної довгострокової політики (Концепція розвитку електронного урядування до 2020 року);
- сприяння інтеграції до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу.

Слід зазначити, що у 2015–2016 рр. було проведено деякі заходи у рамках виконання пріоритетних напрямів розвитку електронного урядування.

Відкриті дані:

- прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних» від 09.04.2015 р. № 319-VIII⁵⁴;
- спільно з Програмою розвитку ООН проведено Оцінку готовності України до запровадження відкритих даних⁵⁵;
- ухвалено Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних» від 21.10.2015 р. № 835⁵⁶;
- розроблено «дорожню карту» розвитку відкритих даних на 2016 рік⁵⁷;
- єдиний державний веб-портал відкритих даних data.gov.ua запроваджено у дослідну експлуатацію;
- забезпечено публікацію 327 пріоритетних наборів даних на Єдиному державному порталі відкритих даних www.data.gov.ua;
- забезпечено виконання «дорожньої карти» та розвиток Єдиного державного порталу відкритих даних;
- запроваджено у тестовому режимі офіційний портал публічних фінансів України www.e-data.gov.ua;
- Україна приєдналась до Міжнародної Хартії відкритих даних.

Електронні послуги:

- розроблено проект Концепції розвитку електронних послуг;
- запроваджено 6 електронних послуг у сфері будівництва;
- запроваджено 3 електронні послуги у земельній сфері;
- запроваджено по одній електронній послугі у соціальній та екологічній сфері;
- електронні послуги у сфері будівництва інтегровані до єдиного державного порталу адміністративних послуг;
- запровадження пріоритетних електронних послуг відповідно до переліку 20 послуг ЄС;

-
- розробка вимог до інтеграції електронних послуг та місцевих порталів з єдиним порталом.

Електронна взаємодія:

- проведено модернізацію та розвиток системи міжвідомчого електронного документообігу. Система електронної взаємодії органів виконавчої влади запущена у промислову експлуатацію;
- розроблено проект формату електронного документа відповідно до вимог ЄС;
- реалізовано пілотний проект з питань е-взаємодії державних інформаційних ресурсів;
- відновлення роботи Національного реєстру державних інформаційних ресурсів;
- запровадження єдиних вимог, протоколів та форматів е-взаємодії інформаційних систем.

Електронна ідентифікація:

- розроблено проект Концепції розвитку електронної ідентифікації;
- спільно з мобільними операторами, банками розроблено технічні вимоги до єдиної системи електронної ідентифікації;
- реалізовано пілотні проекти з використанням альтернативних схем е-ідентифікації;
- розглянуто та прийнято за основу проект Закону України «Про електронні довірчі послуги»;
- робота над запровадженням альтернативних схем електронної ідентифікації MobileID та BankID;
- робота над визначенням вимог до рівнів гарантії електронної ідентифікації.

Готується проект Концепції розвитку електронного урядування до 2020 р. (єдиний національний план), з урахуванням ключових напрямів розвитку (рис. 4):

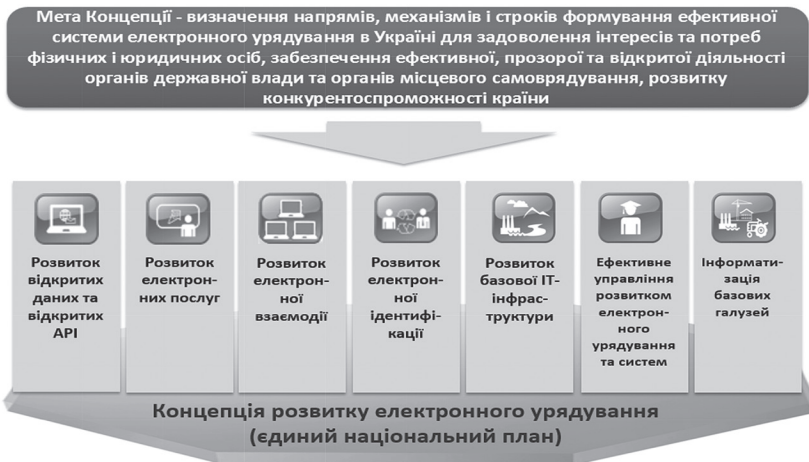

Рис. 4. Проект Концепції розвитку електронного урядування до 2020 р.

Щодо загального законодавчого забезпечення сучасних державних проєктів з розвитку електронного урядування, то запровадження електронного урядування повністю відповідає державній політиці, яка на сьогодні формалізована в таких нормативно-правових актах, як Стратегія сталого розвитку «Україна–2020»⁵⁸, Програма діяльності Кабінету Міністрів України⁵⁹; Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони⁶⁰, Закони України «Про інформацію»⁶¹, «Про доступ до публічної інформації»⁶², «Про захист персональних даних»⁶³, «Про адміністративні послуги»⁶⁴, «Про електронні документи та електронний документообіг»⁶⁵, «Про електронний цифровий підпис»⁶⁶, Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні⁶⁷, Національна програма інформатизації⁶⁸ тощо. У дорожній карті Стратегії сталого розвитку «Україна–2020»⁶⁹ важливим напрямом вектора безпеки є Програма електронного урядування.

У 2015–2016 рр. відновила свою роботу в оновленому складі Міжгалузева рада з питань електронного урядування (рис. 5).

Крім того, розвиток електронного урядування визначено одним з головних пріоритетів «Цифрового порядку денного для

Європи–2020»⁷⁰ та Європейського плану дій у сфері е-урядування на 2016–2020 роки⁷¹.

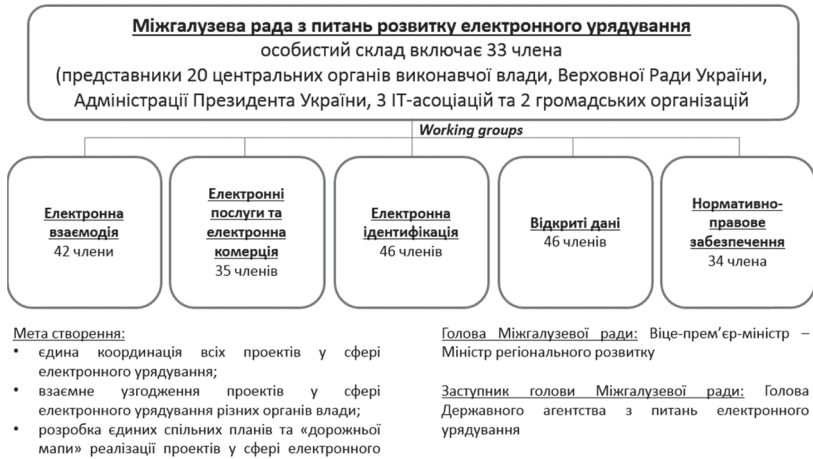

Рис. 5. Структура Міжгалузевої ради з питань е-урядування

Використання електронного урядування сприятиме ефективному розв'язанню таких проблем як:

- непрозорість, неефективність, закритість, корумпованість органів влади;
- формування механізмів децентралізації, деконцентрації, демократичного контролю та участі громадян у розробці та реалізації державної політики;
- повернення довіри громадян до інститутів та публічних службовців.

Комплекс заходів з впровадження ІКТ передбачено також Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом⁷², зокрема щодо: управління кордонами; боротьби зі злочинністю та корупцією; у боротьбі з тероризмом; інформування про будь-які значні або важливі ризики для здоров'я населення, тварин, рослин, зокрема, контроль надзвичайних ситуацій в харчовому ланцюгу; незастосування та непідтримку будь-яких заходів, які обмежують транскордонне надання електронних комунікаційних послуг; забезпечення взаємного доступу до ринків державних закупівель на основі принципу

національного режиму на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях для державних контрактів та договорів концесії у традиційних галузях економіки, а також у комунальному господарстві; сприяння взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики, створюючи канали зв'язку та активізуючи обмін інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства тощо. Передбачено, що сторони сприяють поступовому наближенню до права і нормативно-правової бази ЄС у галузі регулювання інформаційного суспільства і електронних комунікацій.

На вищому рівні між ЄС та Україною підписано контракт, який передбачає на безоплатній та безповоротній основі фінансування Державного бюджету та підтримку реформ Уряду за такими напрямками: 1) реформування системи державного управління, зокрема: реформи державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, системи надання адміністративних послуг, системи управління державними фінансами, а також посилення боротьби з корупцією; 2) покращення доступу до інформації, що становить інтерес для громадськості. Передбачено, зокрема: 1) впровадження ефективної системи перевірки декларацій про активи, доходи та видатки державних службовців; застосування оперативних санкцій стримуючої дії за зазначення у деклараціях неправдивої інформації; суттєве зменшення граничного розміру видатків, що декларуються; створення окремого веб-порталу для подачі декларацій в електронній формі та їхньої публікації з відкритим доступом; 2) доступ до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (у тому числі до інформації стосовно їхніх справжніх власників), Державного реєстру прав на нерухоме майно (у тому числі інформації щодо осіб, яким належать ці права), а також до земельних кадастрів тощо⁷³.

Висновки

1. Законодавство України, що пов'язане із впровадженням та розбудовою електронного урядування нараховує кілька десятків нормативно-правових актів. Розбудову електронного урядування можливо забезпечити тільки в рамках реформування всієї системи державної

влади. Це потребує модернізації у першу чергу всієї системи публічного управління, проведення ефективної адміністративної реформи. Саме ж завдання розбудови національної системи електронного урядування в Україні є масштабним, таким, яке потребує значного часу та ресурсів, оскільки значною проблемою української влади завжди була певна безсистемність, невизначеність та нерегламентованість її взаємовідносин з кінцевими споживачами державно-управлінських послуг.

2. Концептуальні засади державної політики у сфері інформатизації, розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування визначено, насамперед, у низці таких законодавчих актів як: Закони України «Про інформацію», «Про концепцію національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», «Про основні засади розбудови інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», Концепції розвитку електронного урядування в Україні, Стратегії розвитку інформаційного суспільства тощо.

3. Пріоритетними напрямками розвитку державних проєктів електронного урядування є:

- інтероперабельність;
- електронні послуги;
- електронна ідентифікація;
- відкриті дані.

Комплекс заходів з впровадження ІКТ передбачено також Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Запитання для самоконтролю

1. Які основні нормативно-правові акти у сфері інформатизації, розвитку електронного урядування визначають концептуальні засади розвитку електронного урядування?
2. Яка головна мета закладена в Національній програмі інформатизації?

3. Які законодавчі основи політики розвитку інформаційного суспільства в Україні?
4. Що стало правовою основою розроблення та реалізації Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні?
5. Які завдання були визначені в Концепції розвитку електронного урядування в Україні?
6. На скільки етапів була розрахована реалізація Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Результати реалізації?

Рекомендована література

1. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р // Офіційний вісник України. – 22.07.2016. – № 55, С. 36, Ст. 1919.
2. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій / Дзюба С.В., Жилияєв І.Б., Полумієнко С.К., Рубан І.А., Семенченко А.І.; за ред. А.І. Семенченка. – Київ, 2012. – 264 с.
3. Зелена книга державної політики у сфері електронного урядування / уклад.: Кобець Р.В. – Київ: Новий друк, 2015 р. – 54 с.
4. Клімушин П.С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: [монографія] / П.С. Клімушин, А.О. Серенюк. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
5. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР // ВВР України. – 1998. – № 27 – 28. – С. 181.
6. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 р. № 537-V // ВВР України. – 2007. – № 12. – С. 102.
7. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова Верховної Ради України від 14.04.2016 р. № 1099-VIII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1099-19>. – Назва з екрану.

-
8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 // Офіційний вісник Президента України. – № 2. – 20.01.2015. – С. 14, Ст. 154.
 9. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. // Урядовий кур'єр від 13.06.2013. – № 105.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНА РОБОТА 1. Законодавчі основи впровадження електронного урядування в Україні

Мета заняття: ознайомлення з організаційною та правовою системами забезпечення розвитку електронного урядування в Україні; визначення тенденції їх розвитку, сильні та слабкі сторони, шляхи удосконалення.

Об'єктом аналізу є чинні державна нормативна та організаційна політика розвитку електронного урядування.

Під час виконання завдань практичної роботи необхідно керуватися чинною нормативно-правовою базою у сфері інформатизації, розбудови інформаційного суспільства, інформаційної політики та політики інформаційної безпеки, електронного урядування.

Завдання для виконання:

Завдання 1.

Класифікувати чинну нормативно-правову базу впровадження електронного урядування за їх правовим статусом та видом документа. Визначити найбільш вагомі для розвитку електронного урядування нормативно-правові акти:

Приклад:

Закони України	Укази Президента України	Постанови КМУ	Розпорядження КМУ	Накази ЦОВВ
1. «Про основні засади розбудови інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки»		1. Постанова КМУ «Про створення інформаційної системи «Електронний уряд»		

Під час виконання завдання для пошуку нормативно-правових документів можна використовувати як сайти Президента України www.president.gov.ua, Верховної Ради України www.rada.gov.ua та Кабінету Міністрів України www.kmu.gov.ua, так і інші інформаційно-пошукові сервіси.

Завдання 2.

Побудувати ієрархічну схему основних нормативно-правових актів з впровадження електронного урядування в Україні, пов'язавши їх з відповідними документами з питань інформатизації, розбудови інформаційного суспільства, інформаційної політики та політики інформаційної безпеки.

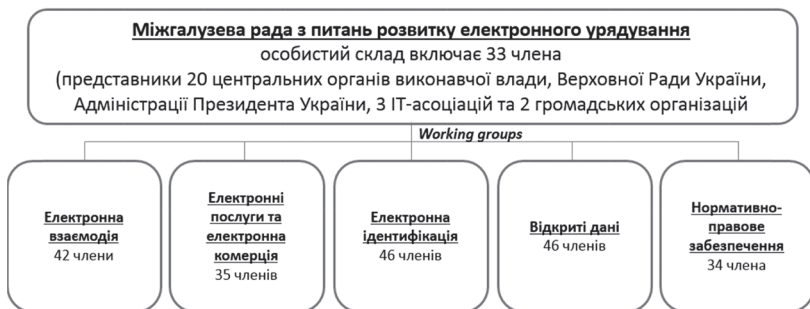
Приклад схеми:

Завдання 3.

Ознайомтесь із завданнями, функціями та повноваженнями основних суб'єктів системи організаційного забезпечення електронного урядування, визначених відповідними нормативно-правовими актами України та побудуйте схему напрямків розвитку державних проєктів електронного урядування в Україні.

Приклад схеми:

Мета створення:

- єдина координація всіх проектів у сфері електронного урядування;
- взаємне узгодження проектів у сфері електронного урядування різних органів влади;
- розробка єдиних спільних планів та «дорожньої мапи» реалізації проектів у сфері електронного

Голова Міжгалузевої ради: Віце-прем'єр-міністр – Міністр регіонального розвитку

Заступник голови Міжгалузевої ради: Голова Державного агентства з питань електронного урядування

Визначте кращі впроваджені практики та запропонуйте шляхи вдосконалення державних проектів електронного урядування за напрямками:

1. Єдиний державний портал адміністративних послуг. Переведення адміністративних послуг в електронний вигляд.
2. Система електронної взаємодії органів виконавчої влади. Міжвідомчий електронний документообіг.
3. Відкриті дані. Портал відкритих даних.
4. Електронні закупівлі – система Prozorro.
5. Стандарти інтероперабельності. Електронна взаємодія державних інформаційних систем.
6. Інфраструктура електронної ідентифікації: ЕЦП та альтернативні механізми електронної ідентифікації (BankID, MobilID).

Оформити результати виконання завдання 3 у вигляді презентації.

Рекомендовані джерела для виконання завдань практичного заняття:

1. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р // Офіційний вісник України. – 22.07.2016. – № 55. – С. 36, Ст. 1919.
2. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. Дзюба С.В., Жиляєв І.Б., Полумієнко С.К., Рубан І.А., Семенченко А.І.; за ред. А.І. Семенченка. – Київ, 2012. – 264 с.
3. Зелена книга державної політики у сфері електронного урядування / уклад.: Кобець Р.В. – Київ: Новий друк, 2015 р. – 54 с.
4. Клімушин П.С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: [монографія] / П.С. Клімушин, А.О. Серенюк. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
5. Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2007 р. № 653-р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/653-2007-%D1%80>. – Назва з екрану.
6. Про затвердження положення «Про Державне агентство з питань електронного урядування України» від 1 жовтня 2014 р. № 492. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/492-2014-%D0%BF>. – Назва з екрану.
7. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. №74/98-ВР // ВВР України. – 1998. – № 27 – 28. – С. 181.
8. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 р. № 537-V // ВВР України. – 2007. – № 12. – С. 102.
9. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 // Офіційний вісник Президента України. – № 2. – 20.01.2015. – С. 14, Ст. 154.
10. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від

13.12.2010 р. № 2250-р // Урядовий кур'єр. – 05.01.2011. – №1.

11. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. // Урядовий кур'єр. – 13.06.2013. – № 105.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 2. Електронне урядування: теоретичні та правові основи

Мета заняття: розкрити теоретичні та правові аспекти впливу ІКТ на розвиток електронного урядування.

Об'єктом аналізу є процеси впливу ІКТ на електронне урядування.

Під час виконання завдань практичної роботи необхідно керуватися чинною нормативно-правовою базою інформатизації, розбудови інформаційного суспільства, інформаційної політики та політики інформаційної безпеки, електронного урядування.

Завдання для виконання:

Завдання 1.

Проаналізувати Рекомендації Рес (2004) 15 Комітету міністрів Ради Європи «Про електронне урядування» та порівняти з Концепцією розвитку електронного урядування в Україні, напрямом електронного урядування в Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки. Систематизувати основні визначення поняття «електронний уряд» та «електронне урядування» в цих документах.

Проаналізувати основні очікування та наслідки (як позитивні, так і негативні) від впровадження електронного урядування – заповнити таблиці та зробити загальні висновки:

Таблиця – очікування

	Соціальна сфера	Політична сфера	Технологічна сфера	Економічна сфера
Очікування				

Таблиця – наслідки

	Соціальна сфера	Політична сфера	Технологічна сфера	Економічна сфера
Наслідки				

Оформити результати виконання завдання 1 у вигляді презентації.

Завдання 2.

Класифікувати основні сектори взаємодії в електронному уряді. Дати визначення та охарактеризувати особливості взаємодії в цих секторах.

Проаналізуйте на сайті обраного Вами центрального органу виконавчої влади приклади сервісів з сектору G2C (уряд-громадянам).

Оформити результати виконання завдання 2 у вигляді презентації.

Завдання 3.

На інтерактивному офіційному веб-ресурсі United Nations Public Administration Country Studies (<https://publicadministration.un.org/egovkb/Data-Center>) проаналізувати результати комплексного індексу розвитку електронного урядування «United Nations E-Government Survey 2016. E-Government In Support Of Sustainable Development».

Проаналізувати динаміку готовності України до електронного урядування згідно різних рейтингів ООН «E-Government Survey» за 2003–2016 роки.

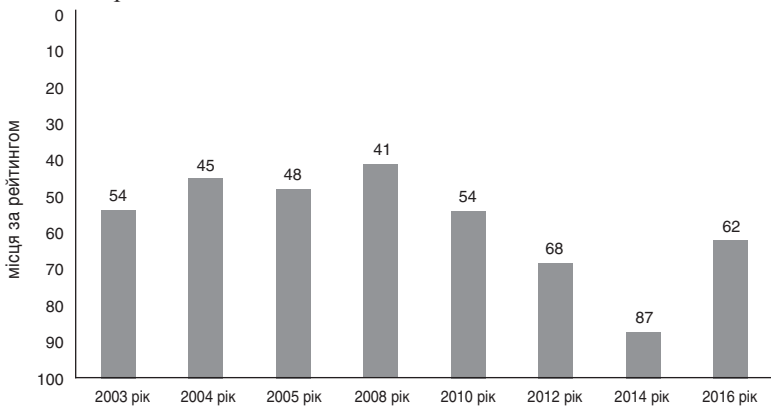

Рисунок. Динаміка готовності України до електронного урядування згідно різних рейтингів ООН «E-Government Survey» за 2003-2016 роки

Рекомендовані джерела для виконання завдань практичного заняття:

1. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р // Офіційний вісник України. – 22.07.2016. – № 55. – С. 36, Ст. 1919.
2. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. Дзюба С.В., Жилияєв І.Б., Полумієнко С.К., Рубан І.А., Семенченко А.І.; за ред. А.І. Семенченка. – Київ, 2012. – 264 с.
3. Зелена книга державної політики у сфері електронного урядування / уклад.: Кобець Р.В. – Київ: Новий друк, 2015 р. – 54 с.
4. Клімушин П.С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: [монографія] / П.С. Клімушин, А.О. Серенюк. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
5. Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2007 р. № 653-р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/653-2007-%D1%80>. – Назва з екрану.
6. Про затвердження положення «Про Державне агентство з питань електронного урядування України» від 1 жовтня 2014 р. № 492. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/492-2014-%D0%BF>. – Назва з екрану.
7. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. №74/98-ВР // ВВР України. – 1998. – № 27 – 28. – С. 181.
8. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 р. № 537-V // ВВР України. – 2007. – № 12. – С. 102.
9. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 // Офіційний вісник Президента України. – № 2. – 20.01.2015. – С. 14, Ст. 154.
10. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування

в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р. № 2250-р // Урядовий кур'єр. – 05.01.2011. – № 1.

11. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. // Урядовий кур'єр. – 13.06.2013. – № 105.
12. Recommendation Rec (2004)15 of the Committee of Ministers on electronic governance – Access mode: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805db3b2. – Title from screen.
13. United Nations E-Government Survey 2016. E-Government in support of sustainable development. – Access mode: <http://workspace.unpan.org/sites/Internet/Documents/UNPAN96407.pdf>. – Title from the screen.

ГЛОСАРІЙ

Електронне урядування (е-урядування) – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

Електронний уряд – модель державного управління, що заснована на використанні сучасних ІКТ з метою підвищення ефективності та прозорості органів влади, встановлення ефективного громадського контролю над нею.

Інформаційне суспільство – концепція постіндустріального суспільства; нова історична фаза розвитку цивілізації, у якій головними продуктами виробництва є інформація та знання.

Інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, створених на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки.

Інформаційно-комунікаційні технології – сукупність уніфікованих технологій, що інтегруються з телекомунікаціями (телефонні лінії та бездротові з'єднання), комп'ютерами, програмним забезпеченням, накопичувальними та аудіовізуальними системами, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію.

Публічне адміністрування – різновид організаційно-розпорядчої діяльності, спрямованої на підготовку та реалізацію державно-управлінських рішень, здійснення адміністративних процедур, надання адміністративних послуг населенню.

Публічне управління – це один із видів діяльності держави, сутністю якого є здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень державної влади та місцевого

самоврядування з метою динамічного розвитку держави, її окремих територій і громад, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод.

4-02

Частина 2. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ:
ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архивное: про термин «электронное правительство» – подборка определений. – Режим доступа: <http://www.gridnev.info/?p=64#more-64>. – Загл. с экрана.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество / Д.Белл. – М.: Наука, 1999. – 221 с.
3. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р // Офіційний вісник України. – 22.07.2016. – № 55. – С. 36, Ст. 1919.
4. Електронна взаємодія. Біла книга державної політики (проект до обговорення, версія 3.0). – Режим доступу: <https://goo.gl/OzIvar>. – Назва з екрану.
5. Електронне урядування як новий вимір ефективності державної влади (Регіональні аспекти): метод. посіб. / [за заг. ред. І.С. Куспляка]. – Вінниця: ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», 2014. – 54 с.
6. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій / Дзюба С.В., Жилияев І.Б., Полумієнко С.К., Рубан І.А., Семенченко А.І.; за ред. А.І. Семенченка. – Київ, 2012. – 264 с.
7. Зелена книга державної політики у сфері електронного урядування / уклад.: Кобець Р.В. – К.: Новий друк, 2015 р. – 54 с.
8. Клімушин П.С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: [монографія] / П.С. Клімушин, А.О. Серенок. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
9. Клімушин П.С. Стратегії та механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: [монографія] / П.С. Клімушин. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. – 524 с.
10. Крюков О.І. Інформаційна безпека держави в умовах глобалізації / О. І. Крюков // Державне будівництво [Електронне вид.]. – 2007.– № 2. – Режим доступу до журн.: <http://www.kbuara.kharkov.ua>. – Назва з екрану.

11. Машкаров Ю.Г. Електронне врядування. Опорний конспект лекцій і методичні вказівки до проведення практичних та самостійних занять слухачів МПА / Ю.Г. Машкаров, О.В. Орлов. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – 131 с.
12. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 32. – Ст. 409.
13. Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних: Закон України від 09 квітня 2015 р. № 319-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 25. – Ст. 192.
14. Про внесення змін до плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України №1072-р від 25.12.2013 р. // Урядовий кур'єр. – 05.02.2014. – № 22.
15. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. №2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 32. – Ст. 314.
16. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 р. № 852-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – С. 276.
17. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – С. 275.
18. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-19>. – Назва з екрану.
19. Про ефективність використання коштів на Національну програму інформатизації // Звіт про результати роботи органів Державної фінансової інспекції за 2011 рік. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/84462>. – Назва з екрану.
20. Про затвердження плану заходів (дорожня карта) розвитку відкритих даних на 2016 рік: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 4 лютого 2016 р. № 19. – Режим

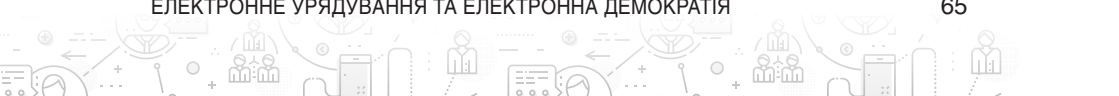
- доступу: <http://dhrp.org.ua/uk/publikatsii/1076-20160304-ua-publication>. – Назва з екрану.
21. Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2007 р. № 653-р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/653-2007-%D1%80>. – Назва з екрану.
 22. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1014-р від 26.09.2011 р. // Урядовий кур'єр. – 28.10.2011. – № 200.
 23. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: Постанова Кабінету Міністрів від 21.10.2015 р. № 835. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF>. – Назва з екрану.
 24. Про затвердження Положення про порядок відбору завдань (проектів) Національної програми інформатизації на конкурсних засадах: Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 19.04.2007 р. № 325. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0485-07>. – Назва з екрану.
 25. Про затвердження Положення про формування та виконання Національної програми інформатизації: постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.1998 № 1352. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1352-98-%D0%BF>. – Назва з екрану.
 26. Про затвердження Порядку подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та видачі ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. №561. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249265385>. – Назва з екрану.
 27. Про затвердження Порядку проведення експертизи Національної програми інформатизації та окремих її завдань (проектів): Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня

- 2002 р. № 1048. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1048-2002-%D0%BF>. – Назва з екрану.
28. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>. – Назва з екрану.
29. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. – Назва з екрану.
30. Про керівника Національної програми інформатизації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2015 р. № 550-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/550-2015-%D1%80>. – Назва з екрану.
31. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27 – 28. – С. 182.
32. Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Указ Президента України від 12 березня 2013 р. № 128/2013 // Офіційний вісник Президента України. – 14.03.2013. – № 7, Спеціальний випуск. – С. 3, Ст. 249.
33. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27 – 28. – С. 181.
34. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – С. 102.
35. Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій: Указ Президента України від 20 жовтня 2005 р. № 1497/2005 // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 207.
36. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова Верховної Ради України від 14.04.2016 р. № 1099-VIII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1099-19>. – Назва з екрану.
37. Про публічні закупівлі: Закон України 25 грудня 2015 року

- № 922-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/922-19/page>. – Назва з екрану.
38. Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні: Постанова Верховної Ради України від 01.12.2005 р. № 3175-IV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3175-15>. – Назва з екрану.
 39. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 // Офіційний вісник Президента України. – № 2. – 20.01.2015. – С. 14, Ст. 154.
 40. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р. № 2250-р // Урядовий кур'єр. – 05.01.2011. – № 1.
 41. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. // Урядовий кур'єр. – 13.06.2013. – № 105.
 42. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада» [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf. – Назва з екрану.
 43. Семенченко А.І. Електронне врядування як ефективний засіб у боротьбі з проявами корупції: навч.-метод. матеріали / А.І. Семенченко, А.В. Журавльов. – К.: НАДУ, 2011. – 72 с.
 44. Серенок А.О. С2G («громадяни – уряд») / А. Серенок // Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). – Львів: Новий Світ – 2000, 2015. – С. 427–428.
 45. Серенок А.О. Сервісна електронна взаємодія в системі електронного уряду / А.О. Серенок // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – № 1 (37). – С. 153–161.
 46. Серенок А.О. G2E («уряд – державні службовці») / А. Серенок // Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми

- та інші новотвори). – Львів: Новий Світ – 2000, 2015. – С. 429.
47. Серенок А.О. G2C («уряд – громадяни») / А. Серенок // Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). – Львів: Новий Світ – 2000, 2015. – С. 428.
 48. Серенок А.О. G2B («уряд – бізнес») / А. Серенок // Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). – Львів: Новий Світ – 2000, 2015. – С. 428.
 49. Серенок А.О. G2G («уряд – уряд») / А. Серенок // Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). – Львів: Новий Світ – 2000, 2015. – С. 429.
 50. Серенок А.О. G4C («уряд для громадян») / А. Серенок // Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). – Львів: Новий Світ – 2000, 2015. – С. 429 – 430.
 51. Тоффлер Э. Мои мысли о природе власти / Э. Тоффлер. – М.: Знание, 1992. – 321 с.
 52. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631. – Назва з екрану.
 53. Google отстаивает право на сканирование книг. – Режим доступа: http://www.bbc.co.uk/russian/international/2009/09/090904_google_books_deal.shtml. – Загл. с екрана.
 54. Digital agenda for Europe. – Access mode: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/digital-agenda-communication-en.pdf>. – Title from the screen.
 55. EU eGovernment Action Plan 2016-2020. Accelerating the digital transformation of government. – Access mode: <http://www.kowi.de/Portaldata/2/Resources/fp/2016-EU-eGovernment-Action-Plan-2016-2020.pdf>. – Title from the screen.
 56. Recommendation Rec(2004)15 of the Committee of Ministers on electronic governance. – Access mode: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805db3b2. – Title from the screen.
 57. Serenok A. Open Data Readiness Assessment Ukraine /

Serenok A., Ditrich D. // UN Istanbul Regional Hub, United Nations Development Programme, 2016. – 86 p. – Access mode: <http://dhrp.org.ua/en/blog-publications/1070-20160227-en-publication>. – Title from the screen.

58. United Nations E-Government Survey 2016. E-Government in support of sustainable development. – Access mode: <http://workspace.unpan.org/sites/Internet/Documents/UNPAN96407.pdf>. – Title from the screen.
59. United Nations E-Government Survey 2014. E-Government For The Future We Want. – Access mode: https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2014-Survey/E-Gov_Complete_Survey-2014.pdf. – Title from the screen.

ПРИМІТКИ

- 1 Google отстаивает право на сканирование книг.
URL : http://www.bbc.co.uk/russian/international/2009/09/090904_google_books_deal.shtml.
- 2 Електронне урядування як новий вимір ефективності державної влади (Регіональні аспекти). Вінниця, 2014. С. 4.
- 3 Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Москва, 1999. 221 с.
- 4 Тoffлер Э. Мои мысли о природе власти. Москва, 1992. 321 с.
- 5 Архивное: про термин «электронное правительство» – подборка определений.
URL : <http://www.gridnev.info/?p=64#more-64>.
- 6 Recommendation Rec(2004)15 of the Committee of Ministers on electronic governance.
URL : https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805db3b2.
- 7 Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р № 2250-р. Урядовий кур'єр. 05.01.2011. № 1.
- 8 Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. Офіційний вісник України. 22.07.2016. № 55. С. 36. Ст. 1919.
- 9 Серенок А.О. Сервісна електронна взаємодія в системі електронного уряду. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Харків, 2010. № 1(37). С. 153 – 161.
- 10 Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія]. Харків, 2010. С. 31.
- 11 Там само, С. 30.
- 12 Там само.
- 13 Серенок А.О. G2B («уряд – бізнес»). Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). Львів, 2015. С. 428.
- 14 Електронне урядування як новий вимір ефективності державної влади (Регіональні аспекти). Вінниця, 2014. С. 6.
- 15 Серенок А.О. G2G («уряд – уряд»). Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). Львів, 2015. С. 429.
- 16 Електронне урядування як новий вимір ефективності державної влади (Регіональні аспекти) Вінниця, 2014. С. 6.
- 17 Серенок А. О. G2C («уряд – громадяни»). Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). Львів, 2015. С. 428.
- 18 Електронне урядування як новий вимір ефективності державної влади (Регіональні аспекти). Вінниця, 2014. С. 6–7.
- 19 Серенок А. О. G2E («уряд – державні службовці»). Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). Львів, 2015. С. 429.
- 20 Там само. С. 427-428.
- 21 Серенок А. О. G4C («уряд для громадян»). Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). Львів, 2015. С. 429–430.
- 22 United Nations E-Government Survey 2016. E-Government in support of sustainable development. URL : <http://workspace.unpan.org/sites/Internet/Documents/UNPAN96407.pdf>.
- 23 United Nations E-Government Survey 2014. E-Government For The Future We Want. URL :

https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2014-Survey/E-Gov_Complete_Survey-2014.pdf.

- 24 Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. За ред. А.І. Семенченка. Київ, 2012. 264 с.
- 25 Зелена книга державної політики у сфері електронного урядування. Київ, 2015. С. 8.
- 26 Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р № 2250-р. Урядовий кур'єр. 05.01.2011. №1.
- 27 Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада». URL: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
- 28 Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. Офіційний вісник Президента України. № 2.20.01.2015. С. 14. Ст. 154.
- 29 Деякі питання реформування державного управління України. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. Офіційний вісник України. 22.07.2016. № 55. С. 36. Ст. 1919.
- 30 Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. Офіційний вісник Президента України. № 2.20.01.2015. С. 14. Ст. 154.
- 31 Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. За ред. А. І. Семенченка. Київ, 2012. С.149.
- 32 Про Національну програму інформатизації. Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. ВВР України. 1998. № 27 – 28. С. 181.
- 33 Про Концепцію Національної програми інформатизації. Закон України від 4 лютого 1998 р. №75/98-ВР. ВВР України. 1998. № 27 – 28. С. 182.
- 34 Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. За ред. А.І. Семенченка. Київ, 2012. С.149.
- 35 Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. №75/98-ВР. ВВР України. 1998. № 27 – 28. С. 182.
- 36 Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. За ред. А.І. Семенченка. Київ, 2012. С.150.
- 37 Про керівника Національної програми інформатизації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2015 р. № 550-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/550-2015-%D1%80>.
- 38 Про ефективність використання коштів на Національну програму інформатизації // Звіт про результати роботи органів Державної фінансової інспекції за 2011 рік. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/84462>.
- 39 Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. За ред. А.І. Семенченка. Київ, 2012. С.150.
- 40 Там само, С.151.
- 41 Там само.
- 42 Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні : постанова Верховної Ради України від 01.12.2005 р. № 3175-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3175-15>.
- 43 Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій: Указ Президента України від 20.10.2005 р. № 1497/2005. Урядовий кур'єр. 2005. № 207.
- 44 Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія]. – Харків, 2010. С. 85.

- 45 Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 р. № 537-V. ВВР України. 2007. № 12. С. 102.
- 46 Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2007 р. № 653-р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/653-2007-%D1%80>.
- 47 Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: [монографія]. Харків, 2010. С. 85.
- 48 Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 р. № 537-V. ВВР України. 2007. №12. С. 102.
- 49 Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. Урядовий кур'єр. 13.06.2013. № 105.
- 50 Про електронну комерцію: закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
- 51 Про затвердження Порядку подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та видачі ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку: постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 561. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249265385>.
- 52 Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: постанова Кабінету Міністрів від 21.10.2015 р. № 835. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF>.
- 53 Зелена книга державної політики у сфері електронного урядування. Київ, 2015. 54 с.
- 54 Там само, С. 8.
- 55 Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних: Закон України від 09 квітня 2015 р. №319-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 25. Ст. 192.
- 56 Serenok A., Ditrich D. Open Data Readiness Assessment Ukraine. UN Istanbul Regional Hub, United Nations Development Programme, 2016. 86 p. URL: <http://dhrp.org.ua/en/blog-publications/1070-20160227-en-publication>.
- 57 Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: постанова Кабінету Міністрів від 21.10.2015 р. № 835. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF>.
- 58 Про затвердження плану заходів (дорожня карта) розвитку відкритих даних на 2016 рік: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 04.02.2016 р. № 19. URL: <http://dhrp.org.ua/uk/publikatsii/1076-20160304-ua-publication>.
- 59 Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. Офіційний вісник Президента України. № 2. 20.01.2015. С. 14. Ст. 154.
- 60 Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова Верховної Ради України від 14.04.2016 р. № 1099-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1099-19>.
- 61 Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
- 62 Про інформацію: закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
- 63 Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. №2939-VI. ВВР України. 2012. № 32. Ст. 314.

-
- 64 Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
 - 65 Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI.
Відомості Верховної Ради, 2013. № 32. Ст. 409.
 - 66 Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. ВВР України. 2003. № 27. С. 275.
 - 67 Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22 травня 2003 р. № 852-IV.
ВВР України. 2003. № 36. С. 276.
 - 68 Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні:
Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. Урядовий кур'єр.
13.06.2013 р. № 105.
 - 69 Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р.
№74/98-ВР. ВВР України. 1998. № 27–28. С. 181.
 - 70 Про Стратегію сталого розвитку «Україна- 2020»: Указ Президента України від
12.01.2015 р. № 5/2015. Офіційний вісник Президента України. № 2. 20.01.2015. С. 14.
Ст. 154.
 - 71 Digital agenda for Europe. URL: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/digital-agenda-communication-en.pdf>.
 - 72 EU eGovernment Action Plan 2016-2020 Accelerating the digital transformation of government. URL: <http://www.kowi.de/Portaldata/2/Resources/fp/2016-EU-eGovernment-Action-Plan-2016-2020.pdf>.
 - 73 Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
 - 74 Електронна взаємодія. Біла книга державної політики (проект до обговорення, версія 3.0). URL: <https://goo.gl/Ozlvar>.

Навчальне видання

Андрій Іванович Семенченко

Артем Олексійович Серенок

Загальна редакція

Андрій Іванович Семенченко, Валерій Михайлович Дрешпак

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ

Навчальний посібник у 15 частинах

Частина 2

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Формат 60×90/16.

Папір офс. 80 г/м². Гарн. Таймс. Друк офс.

Ум. друк. арк. 4,5. Авт. арк. 3,0.

Наклад 500 прим.

Видавець та друк: ФОП Москаленко О. М.,
print.ukr@gmail.com